

LUNDS UNIVERSITET
SOL-centrum, svenska
Annika Nilsson

C-UPPSATS
Vt 2009

Språkförändring i ortnamn

Handledare: Berit Sandnes
Dialekt- och ortnamnsarkivet Lund

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1. Syfte och frågeställningar.....	3
1.2. Disposition.....	3
2. Bakgrund	4
2.1. Tidigare forskning.....	4
2.2. Namngivningsteorier.....	5
2.3. Språkförändringsteorier.....	6
2.4. Teoretiska utgångspunkter.....	7
3. Material och metod	7
3.1. Material.....	8
3.2. Metod.....	9
4. Analys och resultat	12
4.1. Hjortshög.....	13
4.2. Kropp.....	15
4.3. Kattarp.....	17
4.4. Svedberg(a).....	19
4.5. Djuramossa.....	21
4.6. Björka.....	23
4.7. Väla.....	25
4.8. Allerum.....	26
5. Sammanfattning och diskussion	29
6. Slutord	34
Käll- och litteraturförteckning	35
Bilaga (1)	38
Bilaga (2)	44
Bilaga (3)	45
Bilaga (4)	46

1. Inledning

Ortnamn är ständigt närvarande i vår vardag utan att vi kanske tänker på det. De är en viktig del av vårt språk och vi behöver dem för att kunna orientera oss och förstå vår omvärld. Samtidigt fungerar de som levande historiedokument i det att de ofta berättar något om platsen de är kopplade till. Ortnamnen vittnar om ortens ålder, bebyggelse och folkliv men även språkutvecklingen går att följa i ortnamnen. Det är denna språkutveckling i några skånska ortnamn som uppsatsen handlar om.

Ortnamn är medvetet bildade och består av element som användes i språket vid tiden för namnets tillkomst. Ortnamnsforskningens primära uppgift är att tolka ortnamn, dvs. förstå dem språkligt och innehållsmässigt (Christensen & Kousgård Sørensen 1972:28). För att kunna tolka ortnamnselementen gäller det att först identifiera dem och sedan förstå deras betydelse. Dessa element förändras över tid, liksom att språket i övrigt förändras.

Språkförändring kan förklaras på två olika sätt och orsakerna till förändring kan förklaras *språkinternt* (strukturellt) eller *språkexternt* (socialt) (Sundgren 2004:41). De strukturella förändringarna orsakas av krafter ”som ligger inbyggda i språket självt” (Pettersson 2005:41) och de sociala förändringarna orsakas av den yttre kraft som språkbrukarna utgör (Pettersson 2005:41).

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka vilka strukturella förändringar respektive socialt betingade förändringar som förekommer i ortnamnen.

Undersökningen utgår från frågeställningen hur namnen har utvecklats och ändrats. För att kunna ta reda på det är det nödvändigt att finna ortnamnens äldsta skriftliga belägg, analysera vilka element som ingår i namnen samt tolka betydelsen av dessa.

1.2 Disposition

I kapitel 2 kommer tidigare forskning kring ortnamn samt språkförändring att presenteras. Dessutom beskrivs olika teorier och speciella termer förklaras. Kapitel 3 inleds med en genomgång av material, huvudlitteratur och andra hjälpmedel som använts. Därefter följer en beskrivning av metoder som används inom namnforskning. Vidare redogörs för urvalet av ortnamnen som ska analyseras. Resultat- och analysdelen finns i kapitel 4. Här presenteras namnen i kronologisk ordning med början på tidigaste skriftliga belägg. I namnforskning är

det vedertaget att presentera namnbeläggen, analysen och även tolkningen av dessa i samband med varandra. Det hänger samman med att det är ett komplext material. En eventuell uppdelning skulle väsentligt försvåra förståelsen och därför väljer jag att redovisa på det för namnforskningen traditionella sättet. I det 5:e kapitlet sammanfattas uppsatsen i en slutdiskussion. Kapitel 6 avslutar uppsatsen med en kort summering av densamma.

2. Bakgrund

I avsnitt 2.1 presenteras tidigare forskning kring ortnamn samt språkförändring. En redogörelse för teorier om namngivning med tillhörande terminologi ges i avsnitt 2.2. Teorier om språkförändring beskrivs i avsnitt 2.3. Slutligen presenteras uppsatsens teoretiska utgångspunkter när det gäller namntolkning, strukturella orsaker till språkförändring samt socialt betingade språkförändringar i avsnitt 2.4.

2.1 Tidigare forskning

Intresset för ortnamn och deras betydelse anses ha funnits sedan bibliska tider men namnforskning som vetenskap tog sin början först under 1800-talet (Pettersson 2005:18, 234). Den tidiga språkhistoriska forskningen inriktades till stor del på etymologi och språkförändring där forskarna främst såg språkinterna förklaringar till språkförändring. I sitt arbete fokuserade de på ljud, böjningsformer och ordbildningselement och lade stor vikt vid äldre skrivna texter men även genuina dialekter. Deras insamlade material ligger till grund för dagens språkhistoriska forskning och även för namn- och dialektforskningen.

I Sverige är det Institutet för språk och folkminnen i Uppsala som har ansvar för ortnamnsforskning vilket sker i samarbete med dialekt-, ortnamns- och folkminnesarkiv i Umeå, Göteborg och Lund (Pamp 1988:13-14). Forskningen har bl.a. som uppgift att tolka ortnamnens betydelse och har således varit inriktad på språkets struktur i stor utsträckning. Det är först under de senaste tjugo åren som språkbrukarna generellt sett fått större plats i namnforskningen (Sandnes 2006:71). Den mänskliga faktorn har alltså blivit mer betydelsefull för språkhistorikerna i forskningen kring hur språket förändras och sprids.

2.2 Namngivningsteorier

Pamp (1988:7) delar in ortnamnen i två huvudkategorier: kulturnamn vilka knyts an till det människan har skapat och naturnamn vilka knyts an till det naturen har skapat. Kulturnamnen kan i sin tur delas in i tre huvudkategorier: bebyggelsenamn, ägonamn och artefaktnamn¹.

Som nämndes inledningsvis är ortnamn alltså medvetet bildade. De följer språkliga mönster för namngivning dvs. de ”innehåller regelbundenheter av något slag”(Nyström 1996:133) som återkommer i namnen. Namngivning av ortnamn sker enligt Andersson (1994:16-20) vanligen genom namnbildning². En viktig utgångspunkt vid namnbildning är att ortnamnen karakteriserar och beskriver platsen i fråga. Således används ord som stämmer överens med platsen t.ex. topografiskt. Namnbildningen kan i sin tur ske på två sätt: antingen primärt eller sekundärt. Primära namn innehåller eller knyter inte an till något annat ortnamn (Christensen & Kousgård Sørensen 1972:17). Vid sekundär namnbildning används redan existerande ortnamn som beståndsdelar i det nybildade namnet. I ett namn som t.ex. *Björkagården* används det redan befintliga bebyggelsenamnet *Björka*. Följaktligen innehåller eller anknyter de sekundära namnen till andra ortnamn (Christensen & Kousgård Sørensen 1972:17). Sekundära namn är bl.a. intressanta vid en eventuell datering då de alltid är yngre.

Primär namnbildning sker genom nybildning med enkla, enledade namn eller med sammansatta, tvåledade namn genom sammansättning eller avledning. De enkla namnen är som regel de allra äldsta (Pettersson 2005:237). Den vanligaste namnbildningstypen för ortnamn är sammansättning vilken kan delas in i bestämningsled med tillhörande kompositionsfog och huvudled. För att förtydliga så tillhör alltså kompositionsfogen bestämningsleden och utgör således inte en egen del av det sammansatta namnet. I kompositionsfogen står böjningsändelser som t.ex. *-a*, *-e*, *-s* beroende på vad som står i bestämningsleden. I namnet *Hjortshög* utgörs bestämningsleden av *Hjorts-* (där <s> står i kompositionsfogen) och huvudleden utgörs av *-hög*. Det bör också nämnas att termerna *bestämningsled* och *huvudled* är omdiskuterade och de mer traditionella termerna *förled* respektive *efterled* förekommer också (Christensen & Kousgård Sørensen 1972:16-17). Pamp (1988:8) menar att de två sistnämnda termerna inte alltid är lämpliga framförallt vid nyare namn då den traditionella efterleden kan komma att stå först i namnet som i t.ex. *Villa Haga*.

¹ *Artefaktnamn* är namn på t.ex. broar, gator och vägar (Pamp 1988:7).

² Andersson (1994) diskuterar bl.a. den svåra gränsdragningen mellan *namnbildning* och *namnval*. Det sistnämnda sker vanligen vid personnamngivning då namnet väljs ur ett befintligt namnförråd. Men även när det gäller att namnge ortnamn kan namnbildning ske genom namnval ur lexikon och namnförråd. T.ex. *Perstorp* innehåller personnamnet *Per* och substantivet *torp*. Andersson konstaterar att det många gånger är nästan omöjligt att sätta en gräns. Han drar den generella slutsatsen att namngivning av ortnamn oftast sker genom namnbildning vilket jag väljer att ansluta mig till.

Användandet av Pamps indelning (bestämningsled med kompositionsfog och huvudled) innebär semantiskt att huvudleden innehåller ett ord som anger lokalitetens art dvs. platsens karaktär och bestämningsleden fungerar som attribut vilket namnet *Hjortshög* visar. Jag har valt att använda Pamps terminologi då den tar hänsyn till semantiskt viktiga kriterier. De traditionella termerna lämpar sig bättre ur en rent formell synvinkel och därför använder jag dem enbart i det sammanhanget.

2.3 Språkförändringsteorier

Aitchison (2001:82) hävdar att en språkförändring utgår från ett element som redan finns i språket. Sundgren (2004:41) framhåller att en förändring alltid föregås av en variation men en variation måste inte leda till en förändring.

Sandnes (2006:71-73) menar att de strukturella förändringarna är regelbundna och har med språkets struktur/grammatik att göra. De kan ge spår på alla språkliga nivåer (fonetiskt, morfologiskt, syntaktiskt och lexikalt). Regelbundenheten ligger i att förändringen gäller för alla ord som har likadana språkstrukturella villkor. Sandøy (1996:180) konstaterar att språkstrukturen ger både möjligheter och gränser för vad som kan ske. En utgångspunkt baserad på junggrammatiken är att en språkförändring startar på den fonologiska nivån vilket i sin tur påverkar satsaccent, tryck, vokaler och konsonanter eller specifika böjningsformer.

Skånskan är påverkad av de danska novationerna³, främst utvecklingen av *p, t, k > b, d, g* och förändring av *g*-ljud till *j*-ljud efter främre vokal⁴. En annan uttalsförändring är då initialt *g*-ljud som följs av en främre vokal resulterar i att *g*-ljudet under fornsvenskan får ett *j*-liknande ljud. Försvagning av finalt *-a* till *-e(æ)* i danskan nådde bara sydvästra Skåne (Pamp 1978:36-37) och finalt *-a* behölls därför i övriga Skåne (och Sverige).

De socialt betingade förändringarna orsakas av språkbrukarna och är mer oförutsägbara. Här handlar det om deras tolkningar och omtolkningar av ortnamnelementen (Sandnes 2006:73). Sociolingvister och sociohistoriker tar större hänsyn till språkets sociala dimension och söker i första hand språkexterna förklaringar till språkförändring. En sociolingvistisk utgångspunkt är att språkliga fenomen kan förklaras utifrån samhällsliga, sociala faktorer och studeras därför både på samhälls- och individnivå (Einarsson 2004:14). En annan utgångspunkt baserad på sociolingvistikens är att människan strävar efter att förenkla för att på så sätt anstränga sig så lite som möjligt. För att underlätta ett uttal uppstår en språkförändring

³ Novationer betyder ”nya språkliga särdrag som inte återfinns i andra dialekter eller i riksspråket” (Pettersson 2005:209).

⁴ Främre vokaler är *i, e, ä, y, ö* och även *a* i fornsvenskan.

på den fonologiska nivån. Förenklingsstrategin visar sig även i analogiska ombildningar då människan nybildar (i det här fallet) ortnamn efter mönster hon känner igen. Omtolkningar av ortnamn sker enligt samma princip och styrs alltså av associationer (se bl.a. Pettersson 2005:42-43).

”Språksociologi är studiet av språklig variation och förändring i ett socialt och kulturellt perspektiv” (Einarsson 2004:16). Här vill jag göra ett tillägg och även ta med ett historiskt-politiskt perspektiv med tanke på uppsatsens språkhistoriska inriktning. När Skåne blev svenskt 1658 blev svenskan skriftspråksnorm i rättsliga och kyrkliga sammanhang. Genom försvenskningen byttes helt enkelt det danska skriftspråket ut mot det svenska. Detta gav upphov till språkförändringar i varierande omfattning. Vissa ortnamn förändrades ortografiskt och andra omtolkades genom mer eller mindre lyckade associationer. Här spelar dialekterna en viss roll i de fall svenskarna (eller utländska kartritare, vilket jag återkommer till i kapitel 3) möter lokalbefolkningen och tolkar de dialektala uttalen efter förmåga.

Sundgren (2004:127) menar att de strukturella och sociala krafterna är motstridiga men att de i ”kombination[...]fäller utslag för i vilken riktning språket förändrar sig”. Hon menar dock att det är de sociala krafterna som ofta verkar avgörande.

2.4 Teoretiska utgångspunkter

När det gäller namntolkningen är min utgångspunkt att namnen jag analyserar är av nordiskt ursprung och alltså innehåller nordiska ord. Likaså utgår jag ifrån att namnen bildats efter kända namngivningsprinciper vilka beskrevs i avsnitt 2.2.

När det gäller strukturella orsaker till språkförändringar inom språksystemet använder jag mig av grammatisk teori med språkhistorisk inriktning vilken presenterades i avsnitt 2.3. Utgångspunkten är att språkförändringar sker såväl i *proprier*⁵ som i språket i övrigt.

När det gäller språkförändringar utanför språksystemet vilka är orsakade av språkbrukarna utgår jag ifrån språksociologisk teori vilken beskrevs i avsnitt 2.3. Utgångspunkten är att människan har ett kognitivt behov av att förstå sin omvärld samt att hon tolkar språket utifrån det hon känner igen.

3. Material och metod

Uppsatsens undersökningsmaterial beskrivs i avsnitt 3.1. Här anges även den huvudsakliga referenslitteraturen samt i förekommande fall internetkällor. I avsnitt 3.2 presenteras olika sätt

⁵ Ort- och personnamn är två egennamns-kategorier som tillhör ordklassen *proprier*, (Jørgensen & Svensson 1987:21).

att tolka ortnamn på samt metoder för detta. Vidare redogörs för urval av bebyggelsenamnen som ska analyseras.

3.1 Material

För att kunna ta reda på de äldsta skriftliga beläggen för ortnamnen jag ska undersöka har jag främst använt mig av material som Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund (DAL) har i sitt arkiv. DAL är den instans som har flest ortnamnsbelägg med tyngdpunkt på skånska ortnamn. I arkivet finns s.k. excerpter som är utdrag ur äldre källor i form av handskrivna lappar med uppgifter om ortnamnens skriftliga belägg och ibland dialektuttal samt namntolkning. Excerpterna visar dessutom hur ortnamnen förändrats språkligt över tid. Jag har även sökt i DALs databas över skånska ortnamn <http://130.235.143.139/beb/sokharad.aspx> .

Att arbeta med ett historiskt gammalt material kan ibland innebära speciella problem. Det historiska källmaterialet är förenat med en del brister både när det gäller dess kvantitet och kvalitet. Kvantitetsmässigt är det ett relativt litet material som finns bevarat och som kan undersökas. Det kan finnas stora luckor i materialet som sådant och det kan saknas sidor i skrifter. Det innebär att det snarare är spår i materialet som undersöks och inte, som i annan forskning, ett komplett material. Kvalitetsmässigt kan materialet som faktiskt finns vara svårläst t.ex. pga. utspillda bläckplumpar eller en svårtydd handstil. Dessutom bör man ta i beaktande att materialet kan ha förvanskats under årens lopp då en stor mängd människor tolkar, bearbetar och skriver om materialet. Därför noteras det i materialet om ortnamnsbelägget är original eller avskrift samt när avskriften skett i de fall det uppges.

Även om jag utgår från att de skrivna beläggen på något sätt avspeglar det talade språket är det omöjligt att veta hur stora eller små skillnaderna mellan skrift- och talspråk verkligen var. Däremot är det rimligt att anta att skåningarna inte ändrade sitt talspråk och sitt uttal lika snabbt som det skrivna språket förändrades till svenska då Skåne kom att tillhöra Sverige 1658. Sannolikt fanns det en skillnad även mellan språkbrukarna i det att det var en begränsad grupp av människor som var skrivkunniga och troligen fanns det även skillnader inom den skrivkunniga gruppen. Trots källmaterialets brister och begränsningar går det att undersöka förändringar i det material som står till buds.

Materiellt har jag använt mig av Lantmäteriets historiska kartor med tillhörande karthandlingar på <http://www.lantmateriet.se> och *Skånska rekognosceringskartan* från 1812-1820 för att kunna se om namnen kan stämma överens med områdets topografi. Bland andra

kartor vill jag nämna Buhrmanns *Skånekarta* från 1684 som förvaras i kopia bl.a. i DALs arkiv. Kartan ger en god inblick i hur ortnamnen uttalades på den tiden⁶.

För etymologiska tolkningar har jag främst använt Kalkars *Ordbog til det ældre danske sprog* <http://www.hist.uib.no/kalkar> samt *Svenska akademis ordbok/SAOB* <http://www.g3.spraakdata.gu.se/saob>. Övrig litteratur som rör tolkningar är *Stednavneordbog* (Jørgensen 1994) och *Ortnamnen i Sverige* (Pamp 1988). För tolkningar av personnamn har jag tagit hjälp av *Danmarks gamle personnavne* (Knudsen & Kristensen 1940). Som övergripande litteratur har jag använt Christensen & Kousgård Sørensen (1972) *Stednavneforskning 1*, Dalberg & Kousgård Sørensen (1979) *Stednavneforskning 2* och Pamp (1988) *Ortnamnen i Sverige*.

3.2 Metod

Ortnamn kan belysas ur formella⁷ och sakliga⁷ synvinklar (Pamp 1988:18). Den formella tolkningen innefattar språklig form och vad för typ av ord (t.ex. personnamn eller växtbeteckning) som ingår i ortnamnen. När det gäller språklig form är det av värde att använda sig av fonologi, morfologi och lexikon. Fonologiskt är *klusilsvaekelsen*⁸ dvs. utvecklingen av $p, t, k > b, d, g$, *infortissvaekelsen*⁸ dvs. ändelsevokalerna $a, i, u > \text{æ/e}$ samt förändringen av g -ljud till j -ljud i vissa ställningar betydelsefulla för skånskans del. Morfologiskt kan det vara relevant att analysera kasusändelser, främst genitiv- och dativändelser, då de kan säga något om ett eventuellt personnamn som ingår i ortnamnet. Lexikalt är det värdefullt att studera vilka förleder som ingår i ortnamnen och sedan jämföra dessa med dem som normalt ingår i liknande namn. Som jag nämnde inledningsvis och även i avsnitt 2.2 följer ortnamn ett mönster för namngivning vilket innebär att det ordelement som står i förleden bör stämma överens med ordelementet som står i efterleden. Även lånord studeras, bl.a. för att kunna åldersbestämma ortnamnen, men personnamn i ortnamn är det som anses mest givande. Det gäller framförallt bruket av kristna personnamn i förleden vilket kan härledas till tiden för Sveriges kristnande. Jag har inte för avsikt att datera namnen jag ska undersöka men kommer ändå att belysa morfologiska aspekter i mina tolkningar samt diskutera rimligheten i att ett visst personnamn ingår i ortnamnet.

⁶ Buhrmann kände inte till Skåne så väl och skrev ner namnen så som skåningarna uttalade dem (Sandnes, DAL muntligt 2009-02-02).

⁷ Formella metoder kallas även lingvistiska (Ellingsve 1999:18ff) eller språkliga metoder (Christensen & Kousgård Sørensen 1972:15). Sakliga metoder kallas även extralingvistiska (Ellingsve 1999:18ff) eller icke-språkliga metoder (Christensen & Kousgård Sørensen 1972:15).

⁸ Jag använder den danska terminologin eftersom det ursprungligen är danska ljudförändringar.

Innehållsmässigt är det den semantiska betydelsen som är av intresse eftersom de flesta ortnamnen innehåller ett ord som betecknar omgivningen (Christensen & Kousgård Sørensen 1972:18).

De sakliga tolkningarna är främst inriktade på datering och görs utifrån andra forskningsområden som historia, arkeologi och naturvetenskap. Inom dessa tre områden beskriver Ellingsve (1999:21-27) drygt ett dussin olika sakliga metoder vilka kan utgöra komplement till den formella tolkningen. Hon drar slutsatsen i likhet med andra forskare (t.ex. Pamp 1988:16, Christensen & Kousgård Sørensen 1972:28) att det ofta är nödvändigt att använda mer än en metod för att tolkningen ska bli realistisk. Sakliga förhållanden att ta hänsyn till är enligt Pamp (1988:17): topografi, ort- och personnamnsskick samt växt- och djurvärld.

Ortnamnsforskningens primära uppgift är att tolka ortnamn, dvs. förstå dem språkligt och innehållsmässigt (Christensen & Kousgård Sørensen 1972:28). Pamp (1988:16) ställer fyra villkor när det gäller att tolka ortnamn och menar att tolkningen skall stämma med:

- namnens äldre skriftliga belägg
- namnens dialektuttal
- morfologiska kriterier
- sakliga förhållanden

Metoden måste alltså anpassas till själva ortnamnet som ska analyseras. Det är en förklaring till att det finns och bör finnas ett flertal metoder att använda sig av. Jag kommer följaktligen att använda mig av såväl formella som sakliga analysmetoder.

”Den ortnamnsgrupp som hittills är bäst utforskad är bebyggelsenamnen[...]också den namngrupp som är mest väldokumenterad i det äldre skriftmaterialet” (Pettersson 2005:234). Bebyggelsenamnen är alltså lämpliga att analysera i flera avseenden.

I ett tidigare arbete har jag analyserat bebyggelsenamn i min hemsocken, nämligen Fleninge socken i Luggude härad. I denna uppsats ska jag analysera några bebyggelsenamn i socknar som gränsar till Fleninge. Socknarna är Allerum, Kattarp och Kropp och de tillhör alla Luggude härad. Uppsatsens omfattning medger inte att analysera alla bebyggelsenamn i socknarna så därför har jag begränsat urvalet. De namn jag har valt att analysera i Allerums socken är *Allerum* och *Djuramossa*, i Kattarps socken är det *Kattarp* och *Svedberga* och i Kropps socken är det *Björka*, *Hjortshög*, *Kropp* och *Väla* som undersöks.

Jag valde Fleninge sockens grannsocknar inte bara för att jag har en personlig anknytning till området och därför är extra intresserad av det, utan även för att jag någotsånär känner till omgivningen. Det kan vara en praktisk fördel vid tolkningen av namn som anspelar på topografin i området. Dessutom underlättar det om det skulle visa sig att det krävs någon form av närmre fältstudie.

För var och en av socknarna har jag valt ut de bebyggelsenamn som är belagda före 1400-talet. Denna gräns är vald med hänsyn till att flera språkliga förändringar sker just under 1400-talet som t.ex. den stora vokaldansen då vokalernas ljud ändras, reglerad stavelselängd, vissa vokaler blir öppnare och fyrkasussystemet försvinner vilka påverkar språket såväl som ortnamnen.

I resultat- och analysdelen åskådliggörs de språkliga förändringarna för vart och ett av namnen. Ortnamnen har olika många skriftliga belägg⁹ och det är orimligt att redovisa precis alla. Därför har ett urval gjorts. Urvalet av de skriftliga beläggen har gjorts utifrån tidigaste belägg, förekomst av flera namn samma år samt beläggets förekomst över tid vilket redovisas fram till den i materialet sista förekomsten. Senaste belägg under dansktiden (alltså fram t.o.m. 1658) respektive tidigaste belägg under svensktiden redovisas också eftersom det är en språkligt intressant brytpunkt. Urvalet av uttalsbeläggen har gjorts med utgångspunkt från vad de har att antingen tillföra eller avfärda tolkningarna.

I databasens träfflista kan ett bebyggelsenamn ibland förekomma med ett sekundärt namn eller med en något avvikande stavning och bara ha ett fåtal belägg och då har jag valt att inte ta med det i undersökningen¹⁰.

⁹ Hjortshög har 291 belägg, Kropp 228, Kattarp 408, Svedberg 121, Djuramossa 56, Björka 107, Väla 88, och Allerum 390 (<http://130.235.143.139/beb/sokharad.aspx> hämtat 2009-04-03).

¹⁰ Hjortshög förekommer även i namnen *Hjortshögs boställe*, *Hjortshögs mölla* och *Hjortshögs skola*, Kropp förekommer även i namnen *Kroppps prästgård*, *Kroppps kyrka*, *Kroppps socken*, *Kroppps församling*, *Kroppshus*, *Kroppps Hjortshög* och *Kropphuset*, Kattarp ingår i namnen *Kattarps kyrka*, *Kattarps socken*, *Kattarps station*, *Kattarps järnvägsstation*, *Kattarps mejeri*, *Kattarps boställe*, *Kattarps järnvägshotell*, *Kattarps kommun*, *Kattarps sjätting* och *Kattarpsgården*, Svedberg(a) förekommer som *Svedberga skola*, *Svedbergs gård*, *Svedberga gård*, *Svedbergagården*, *Svedberga och Svedberga mölla*, Djuramossa ingår i namnet *Djuramossa fälad*, Björka ingår i *Björkagård*, *Björka mölla* och *Björkagården*, Väla ingår i *Väla mölla*, *Väla Nygård*, *Välagård*, *Välatorp*, *Väla kvarn*, *Väla centrum* och *Välagården*, Allerum förekommer i namnen *Allerums socken*, *Allerums kyrka*, *Allerums kyrkoby*, *Allerums församling*, *Allerums prästgård*, *Allerums boställe*, *Allerums kvarn*, *Allerums mölla*, *Allerums ålderdomshem*, *Allerums missionshus*, *Allerums klockaregård*, *Allerums fattiggård*, *Allerums församlingshem*, *Allerums mosse* och *Allerums skola*. De här kursiverade namnen har alltså inte analyserats eftersom de inte har sorterats in under huvudorten i databasens träfflista.

4. Analys och resultat

Som redan nämnts i inledningen är det ett vedertaget redovisningsätt i ortnamnsforskning att presentera namnbeläggen, analysen och även tolkningen av dessa i samband med varandra. Det hänger samman med att det är ett komplext material. En eventuell uppdelning skulle väsentligt försvåra förståelsen och därför väljer jag att redovisa på det för ortnamnsforskningen traditionella sättet. Däremot har jag gått ifrån det traditionella redovisningsättet när det gäller källorna där namnbeläggen finns. Dessa har jag valt att redovisa separat i bilaga (se bilaga (1)) helt enkelt för att jag anser att det underlättar för läsaren.

En kommentar angående årtal som redovisas med bindestreck är dock på sin plats här. I en av källskrifterna nämligen *Lunds domkapitels gåvobok*¹¹ är århundradena uppdelade i tre delar och beläggen förekommer under den första, andra eller tredje tredjedelen av det aktuella århundradet. Ett belägg från den första tredjedelen av det fjortonde århundradet skrivs alltså 1300-1333, den andra tredjedelen skrivs 1334-1366 och den tredje tredjedelen skrivs 1367-1399.

Den i materialet sista förekomsten av namnbelägget redovisas också med bindestreck t.ex. 1845-2006. Här symboliserar bindestrecket istället ”till och med”. Dessa namnbelägg finns alltså inte i samma källa utan redovisas när dagens skriftform stabiliserades.

Inom dialektforskning (i Sverige) är det brukligt att återge dialektuttal med hjälp av det s.k. landsmålsalfabetet, vilket består av speciellt utformade bokstäver och specialtecken. Med hänsyn till att landsmålsalfabetet normalt inte ingår som standard i datorprogrammen har jag istället valt en förenklad återgivning av dialektuttalen. Dessa återges kursivt och uttalas så som bokstäverna uttalas vid vanlig riksspråklig högläsning med ett undantag: grafemet <R> uttalas med bakre tungrots-*r* dvs. skånskt ”skorrande” *r*. Akut accent återges med tecknet ´. Grav accent återges med tecknet ` . Ett långt ljud markeras med ett vågrätt streck under motsvarande tecken.

I språkvetenskap markerar en asterisk (*) framför ett ord bl.a. att ordet är ogrammatiskt. I historisk språkvetenskap har asterisken en annan betydelse. Ett ord som föregås av tecknet * innebär att ordet är hypotetiskt dvs. rekonstruerat.

I detta kapitel presenteras bebyggelsenamnen i kronologisk ordning med början på det ortnamn som har det tidigaste skriftliga belägget. Även namnens dialektuttalsbelägg redovisas. Namnets förändring åskådliggörs och elementen som ingår i namnen identifieras

¹¹ Det latinska namnet är *Liber daticus Lundensis vetustior. Liber daticus Lundensis recentior.*

och analyseras etymologiskt innan de tolkas. De strukturellt respektive socialt orsakade förändringarna som förekommer i ortnamnen undersöks och sammanfattas under respektive namn.

4.1 Hjortshög

De två tidigaste beläggen för *Hjortshög* är från 1133 och finns i två olika källor. Det ena belägget skrivs *Giortzhoy* och det andra *Gyrthisheog*. Inget av beläggen är original utan båda är avskrifter. Det förstnämnda är en avskrift från 1425 och det sista 1494. Det tidigaste skriftliga originalbelägget är *Gurdeshog* 1167-1199. Det finns åtta dialektuttalsbelägg varav det äldsta betecknar invånarna: *joRsena*¹² och är från 1878. Det tidigaste uttalsbelägget för ortnamnet är från 1890-talet: *jóRså*. Från 1915-20 finns belägget *jóRse* som även det betecknar ortnamnet.

Namnet har förändrats enligt följande: *Giortzhoy*, *Gyrthisheog* 1133 (avskrifter 1425 respektive 1494), *Gyurthishøg* 1145 (avskrift, ej noterat när) och 1164- omkring 1170 (de senare avskrift 1494), *Gurdeshog* 1167-1199, *giurthishogh* omkring 1250, *Gyurtshøgh* 1322 (avskrift 1494), *Giordtzhøy*, *Giørshøy* 1508 (avskrifter 1600-talet), *Giorshøg* 1524, *Giorshøy*, *Giørshög* 1569, *Giorshøff* 1583, *Giodtzhöy(e)* 1611, *Giors Høygh*, *Giørshøy*, 1624, *Giorshøye*, *Giørsshøye*, *Giørszhøy* 1635, *Giorshøy(e)*, *Jorshög* 1656, *Giorsshøy(e)*, *Jordsee* 1657, *Giördzhøy*, *Giørshøy* 1662, *Giortzhøj*, *Jordz Höy* 1670, *Giordzhøy* 1713, *Jordzhög* 1733, *Hiorshög* 1754, *Hiorthög* 1782, *Hjortshög* 1825, *Hiorts hög* 1842, *Hjortshög* 1845-2006.

Hjortshög är ett sammansatt namn som ursprungligen hade det danska mansnamnet *Gyrth* av det fornvästnordiska *Gyrðr* (Knudsen & Kristensen 1940:435-437) i bestämmingsleden med tillhörande genitiv *-s* (med stavningsvarianten <z>) i kompositionsfogen. Enligt Knudsen & Kristensen (1940:437) förekommer namnet tidigt med formen *Giurth*. Enligt Haugen (1976:211) förekommer variation mellan *y* och *io* i danskan redan mellan åren 1150-1350. Katlev (2000:33) menar att ursprunget till variationen är en växlande utveckling av *eu* som alltså utvecklas åt två håll: *y* och *io*. I beläggen ovan framgår växlingen tydligt då namnet stavas ömsom <io> som i *Giortzhoy* och <y> som i *Gyrthisheog*. Haugens undersökning (1976:211) visar däremot att variationen inte förekom i svenskan i vilket kan förklara att stavning med <y> inte förekommer under den svenska perioden (se även avsnitt 4.5).

¹² Eventuella accenter och långa ljud är inte markerade i träfflistans material för detta belägg.

Initialt *g*-ljud förmjukas framför främre vokaler och får således ett *j*-liknande ljud (Pettersson 2005:219). Denna uttalsförändring börjar redan under den fornsvenska tiden och är i slutfasen på 1700-talet, vilket syns tydligt i materialet eftersom stavning med initialt <g> förekommer för sista gången 1713¹³. Stavning med initialt <j> förekommer vid två tillfällen under den danska perioden: *Jorshög* (1656) och *Jordsee* (1657). Belägget från 1656 återges i *Kullabygd* (1954:49) i form av ett fotografi av originaldokumentet. Dokumentet handlar om en ägotvist och är skrivet av häradsskrivaren i Helsingborg. Eftersom han sannolikt bor och verkar i trakten är det rimligt att dra slutsatsen att han har stavat namnet efter uttal.

Belägget från 1657 är ett originalbelägg på Hoffmanns karta (för fördjupning, se Westerbeek Dahl 1986) och är alltså skrivet av en tysk kartritare som sannolikt inte kände till hur namnet stavades utan skrev det så som det uttalades. Även om det inte går att säkert veta hur det uttalades på den tiden tyder alla uttalsbelägg i materialet just på ett initialt *j*-ljud. Att Hoffmann skrev *-see*, som betyder 'sjö', i huvudleden kan också få sin förklaring i uttalsbelägget. Belägget från 1915-20 (vilket redovisats ovan i första stycket) visar att namnet uttalades med ett finalt /ε/-ljud, alltså ett kort, svagt ä-haltigt *e*. Hoffmann tolkade uttalet och knöt an till ett ord han kände till från sitt eget språk, alltså *See*.

Osäkerheten kring stavningen av *j*-ljudet fortsätter under 1700-talet då stavningen växlar mellan *Jordshög* och *Hiorshög/Hiorthög* (med stavningsvarianter <Hi/Hj>). Liksom Hoffmann tolkade de svenska språkbrukarna uttalet och knöt an ordet till *jorshög* eller *jordshög* vilket har en semantisk betydelse som språkbrukarna känner igen och förstår. Möjligtvis har ordets huvudled *-hög* bidragit till denna tolkning. Den andra omtolkningen från *jord* till *hjort*- kan möjligtvis hänga ihop med antingen försvenskning av danskans *d* till svenskans *t* men det kan även bero på att <rds> i kombination ger *d* ett *t*-liknande uttal. Sakligt kan *hjort* knytas an till traktens djurliv, vilket åtminstone idag är rikt på rådjur och vilt.

Huvudleden utgörs av *høj* i betydelsen 'höjd, kulle' alltså en naturlig upphöjning. Den *Skånska rekognosceringskartan* 1812-1820 visar att det finns en höjd i området (se bilaga (2)). *Høj* kan även betyda 'gravhög' när det, som här, står i huvudleden. Jørgensen (1994:136) menar dock att den förstnämnda betydelsen i allmänhet är att föredra eftersom det oftast är omöjligt att avgöra om det vid tiden för namngivningen fanns en konstgjord gravhög eller naturlig höjd i området. Med ett personnamn i bestämningsleden torde sannolikheten att *høj* syftar på 'gravhög' öka (jämför t.ex. med *Hilleshög* eller *Hammenhög* där *-hög* betyder just

¹³ I träfflistan 1850 står det *Giorsshøigh* vilket sannolikt är felaktigt eftersom det står 1619 på excerpten.

'gravhög' <http://130.235.143.139/beb/sokharad.aspx> hämtat 2009-04-06). När det gäller Hjortshög finns det idag inga sakliga belägg för någon gravhög även om denna betydelse är fullt möjlig. Som tidigare nämnts finns det en naturlig höjd i området (se ovan) därför är det i det här fallet metodiskt korrekt att tolka *höj* med syftning på den naturliga höjden.

Frikativt *g*-ljud förändras i skånsk dialekt till *j*-ljud efter främre vokaler, som här efter *ö* i *hög* (Pettersson 2005:214). En generell tendens i utveckling av ortnamn där huvudtrycket ligger på första stavelsen blir att den andra stavelsen försvagas och det sista ljudet faller bort helt (Sandnes, DAL muntligt 2009-05-08). Detta fenomen framgår av dialektuttalsbeläggen för Hjortshög vilka visar att det finala *j*-ljudet försvunnit i uttal.

Det ursprungliga namnet kan sannolikt tolkas som 'höjden där Gyrth bor'.

Sammanfattningsvis har namnet genomgått ett flertal språkförändringar, både strukturella och sociala. De strukturella förändringarna är förmjukning av initialt *g*-ljud, skånsk dialektal förmjukning av *g*-ljud efter främre vokal samt förekomst av variation mellan *y* och *io*. De sociala förändringarna är dels en analog ombildning och dels en omtolkning, eller snarare två. Den analoga omtolkningen sker då den tyske kartritaren Hoffmann sannolikt associerade uttalet *jórse* som något som har med *See* dvs. 'sjö' på tyska att göra. Hoffmanns belägg bör kanske snarare ses som en innovation vilka oftast är något av en tillfällighet och alltså inte någon bestående språkförändring. De två omtolkningarna visar sig där språkbrukarna först associerat mansnamnet *Gyrth* till *jord* sannolikt på grund av att *g* har ett *j*-liknande uttal och senare *jord* till *hjort* antingen beroende på försvenskning av *d* till *t* eller på grund av att bokstavskombinationen <rd> ger *d* ett *t*-liknande uttal. I det här fallet, till skillnad mot Hoffmanns analoga omtolkning, har omtolkningen efter en tids variation stannat kvar i språket och kan därför ses som en språkförändring.

4.2 Kropp

De två äldsta skriftliga beläggen är från 1145 då namnet skrevs *Croppe* i samma källa. Det finns dock anledning att misstänka att namnet blivit felplacerat i träfflistan eftersom det på excerpten står "Båda avser sannolikt *Kropp¹⁴ i Kroppemarken, Skivarps sn, Vemmenhögs hd". Även på excerpten för belägget *Krop* från 1467 uppges att det "Kan ev. vara Kroppsmarken i Skivarp". En kontroll visar att det faktiskt finns ett *Kropp* i Skivarps socken (<http://130.235.143.139/beb/sokharad.aspx> hämtat 2009-04-06). Om det stämmer att namnet blivit felplacerat är det äldsta skriftliga belägget från 1368 (avskrift 1494) och det äldsta

¹⁴ Här torde skribenten mena att asterisken markerar att en feltolkning av ortnamnets placering skett.

skriftliga originalbelägget är från 1438 och skrevs då *Kröpp*¹⁵. Det finns fem dialektuttalsbelägg, varav ett från 1953 som betecknar invånarna: *kròpana*. Det äldsta uttalsbelägget för ortnamnet är från 1890-talet då namnet uttalades *kråp*.

Namnet har varierat enligt följande: (*Croppe* 1145), *Chrop* 1368 (avskrift 1494), *Kröpp* 1438, (*Krop* 1467), *krop* 1503, *Krop(s sogn)* 1508 (avskrift 1638-79), *Krop* 1524, *Krop*, *Kropp* 1569, 1574, 1584, 1590, *Kroep* 1593, *Krop*, *Kropp* 1610, *Krop*, *Kroup(h)* 1615, 1616, *Kroop*, *Krop* 1617, *Krop*, *Kropp*, *Kroup* 1618, *Krop* 1619, 1622, *Krop*, *Kropp* 1623, *Kroep* 1625, *Krop*, *Kropp* 1626, *Krop* 1627, 1657, *Kropp* 1662, *Crop*, *Krop* 1667, *Kropp* 1670, 1678, *Krop* 1684, *Kropp* 1710, 1748, *Krop* 1749, *Kropp* 1753-2006.

Namnet är ett primärbildat enkelt, enledat namn som betyder 'kropp, bål' (<http://g3.spraakdata.gu.se/saob/> och <http://www.hist.uib.no/kalkar/> hämtat 2009-04-06). Ordets härledning är omstridd men torde kunna syfta på 'utböjning, utböjt föremål' och 'runt föremål' (<http://runeberg.org> hämtat 2009-04-06). Kropps kyrka ligger på en 55,05m hög kulle (<http://www2.lantmateriet.se/ksos/index.html> hämtat 2009-04-06) vilken rimligtvis kan ha gett namn åt platsen. Namngivningen stämmer enligt namngivningsmönstret att ortnamnet karakteriserar platsen i fråga och att bebyggelsenamnet *Kropp* är sekundärbildat. Även sakförhållanden visar att tolkningen stämmer eftersom bebyggelsen *Kropp* ligger på och intill kullen vilket framgår av *Skånska rekognosceringskartan* (se bilaga (2)).

Belägget från 1438 skrevs i Skåne och stavningen med <ö> beror sannolikt på att det har stavats efter skånskt dialektuttal. Det äldre uttalet av namnet är *kröp* (Sjöstedt 1979:317). Att stavningen växlar mellan enkeltecknat respektive dubbeltecknat *p* i materialet betyder inte att vokalens längd förändras eftersom stavelsekvantiteten i fornspråket skiljer sig från den moderna svenskan. Danskt utljud dubbeltecknas vanligtvis inte och har ofta både kort vokal och kort konsonant i enstaviga ord (Sandnes muntligt 2009-05-19).

Namnet visar inte någon större variation över tid vilket sannolikt kan förklaras med att det är ett gammalt ord som används även om människokroppen. Denna kategori av ord som funnits "alltid" är i regel stabila och förändras obetydligt vilket bl.a. ordet *kropp* visar. *Kropp* heter *corpus* på latin. Den latinska *-us*-ändelsen försvinner och kvar blir alltså *corp*. Formerna *corp* och *crop* förekommer delvis samtidigt och är exempel på omkastning av språkljud och är således varianter av samma ord.

¹⁵ På excerpten står det: *16/1 1438(avskr?)*, där jag tolkat frågetecknet som att det är en osäker avskrift. En kontroll i den på excerpten angivna källan *Repertorium diplomaticum regni Danici mediaevalis* visar dock att det är ett originalbelägg.

Som tidigare nämnts i avsnitt 2.3 i uppsatsen hävdar Sundgren (2004:41) att en variation inte måste leda till en förändring, vilket *Kropp* är ett bra exempel på. Det är anledningen till att jag använt termen *variation* istället för *förändring* i redovisningen av de skriftliga belägen.

4.3 Kattarp

Det äldsta skriftliga belägget, tillika originalbelägg för *Kattarp* är från 1234-1266 då det skrevs *Katathorp*. Belägen från 1269 och 1350 är troligtvis felplaceringar i arkivet¹⁶. Det är sannolikt Tottarp i Bara härad som avses. En kontroll visar att det finns ett Tottarp i Bara härad (<http://130.235.143.139/beb/sokharad.aspx> hämtat 2009-05-07). Det finns tre dialektuttalsbelägg varav det äldsta är från 1890-talet. Alla tre uttalen är identiska: *kàtaRp*.

Namnets förändring är som följer: *Katathorp* 1234-1266, *Chataethorp*¹⁷ 1267-1299, (*Thothathorp* 1269), *Katathorp*, *Chataethorp* 1300-1333, *Kathorp*, *Kät(h)athorp* 1305 (båda avskrifter 1494), *Katathorp* 1315, *Kattathorp* 1334-1366, (*cathathorp* 1350), *Kattarp* 1367-1399, *Kadorp* 1372, *Katterop* 1503, 1524, *Katterup* 1569,1574, *Katterup*, *Kattrup* 1579,1583, *Katterup*, *Kattorp* 1590, *Katterup*, *Kattrop* 1611, *Katarp*, *Katrup*, *Kattarp*, *Katterup*, *Kattrup* 1613, *Katterup*, *Katrop* 1620, *Katterp*, *Katterup*, *Kattorp* 1624, *Katterup*, *Kattrup* 1639, *Katterup* 1657,1658, 1662, *Kattarp* 1684, *Kattarp*, *Katterup* 1754, *Kattarp* 1765-2006.

Pamp (1988:23, 44) menar att bestämmingsleden i *-torp* namnen till ca 75% utgörs av ett personnamn men även växt- eller terrängbeteckningar är vanliga. Bestämningsleden kan således innehålla antingen det danska mansnamnet *Kati* (Knudsen & Kristensen 1940:731, 737) eller det terrängbetecknande *kat* som betyder 'upphöjning ovanpå en slätt eller mark' och 'jordhög'[min översättning] (<http://www.hist.uib.no/kalkar> hämtat 2009-05-04). *Kat* kan även tolkas som djuret *katt* (Jørgensen 1994:152).

Mansnamnet *Kati* blir *Kata* i genitiv. "Det är osäkert om *a* [i *Kati*] är kort eller långt[min översättning]" (Knudsen & Kristensen 1940:737). I det här fallet torde det vara kort. I danskan uttalas *t* som *d* efter lång betnad vokal. Ett långt *a*-ljud torde därför leda till att *t* ändras till *d* vilket sker endast vid ett tillfälle (1372). Dessutom tyder alla dialektuttalsbelägg på kort vokal (se första stycket ovan). Belägget *Kadorp* från 1372 torde därför vara ett sporadiskt utslag av *klusilsvaekelse* efter ett tillfälligt uttal med långt *-a*.

¹⁶ På excerpten med belägget från 1269 har det ursprungliga *Tottarp*, *Bara hd*, *Malm.l.* strukits över och ändrats till *Kattarp sn o by*, *Luggude*. På excerpten med 1350 års belägg hänvisas till "möjl. felskr. för tathaethorp = Tottarp,sn, Bara hd, Malm.l"

¹⁷ I träfflistan står det *thataethorp* vilket är en felskrivning då det på excerpten och i källan står *Chataethorp*.

Ändelsevokalen *-a* får ett försvagat uttal i danskan redan under 1200-1300-talet och uttalas [ə] vilket skulle kunna förklara stavningen med <æ> i beläggen från 1267-1299 och 1300-1333.

Det terrängbetecknande *kat* betyder som nämnts ovan 'upphöjning ovanpå en slätt eller mark'. Den *Skånska rekognosceringskartan* 1812-1820 visar att det finns en höjd som ligger på den annars släta marken och tolkningen stämmer därför sakligt. Däremot stämmer tolkningen inte morfologiskt och således inte heller uttalsmässigt, eftersom *a*:et i kompositionsfogen inte kan förklaras språkligt. Därför ser jag inte det terrängbetecknande *kat* som en möjlig tolkning varför den utesluts i analysen.

Pamp (1988) nämner inte djurbeteckningar som vanliga förleder till *-torp*namn. Jørgensen (1994:152) uppger att *kat* tolkats som djuret katt i t.ex. de danska namnen *Katby*, *Katry*, *Kattinge* och *Kattrup*. Om det är djuret katt som utgör bestämningsleden i *Kattarp* torde det avse en pluralform vilket blir *katta* i genitiv i fornspråket.

Pamp (1988:44) menar att *-torp*ändelsen kan se olika ut beroende på vad som står i bestämningsleden. Då bestämningsleden slutar på vokal och då främst *a* förändras vanligtvis ändelsen *-athorp* till *-arp* (Pamp 1988:44) vilket alltså sker i det undersökta namnet. Materialet visar att de skriftliga beläggen med *-athorp* förekommer fram till och med 1366. Därefter förändras ändelsen till *-arp* 1367. Sedan varierar beläggsformerna mellan *-erup* och *-arp*. I det sistnämnda fallet skulle det kunna röra sig om stavning efter skånskt uttal. Enligt Pamp (1988:46) uttalades nämligen den själländska skriftformen <-erup> som *-aRp* i skånsk dialekt. Namnet *Kattarp* stabiliseras tidigt (1765) sannolikt pga. *-arp*ändelsens dominans (se Pamp 1988:45-46).

Enligt Jørgensen används *-torp* i betydelsen 'utflyttarbebyggelse' (1994:300). Hela namnet kan rimligen tolkas på olika sätt beroende på vad som utgör bestämningsleden. Om den utgörs av mansnamnet *Kati* skulle hela namnet kunna tolkas som 'Katis utflyttarbebyggelse'. Det är givetvis omöjligt att veta om det fanns en man vid namn *Kati* som flyttade vid tiden för namngivningen. Däremot finns belägg för att *Kati* var ett danskt mansnamn (Knudsen & Kristensen 1940:731, 737). Dessutom stämmer tolkningen med det vanligaste namnbildningsmönstret för *-torp*namnen.

Om bestämningsleden utgörs av djurbeteckningen *katt* och pluralformen *katter* avses kan namnet tolkas som 'utflyttarbebyggelsen med katterna'. På grund av materialets historiska karaktär finns det idag inga sakliga belägg för denna tolkning. Det är omöjligt att veta om det verkligen fanns en utflyttarbebyggelse med *katter* eller inte vid tiden för namngivningen. Tolkningar med djurbeteckningen *katt* förekommer i en del danska ortnamn (Jørgensen

1994:152). Däremot nämner Pamp (1988:43-46) inte djurbeteckningar som vanliga förleder i *-torp*namnen vilket gör att tolkningen torde bryta mot det vanliga mönstret för namnbildning. Tolkningen kan därför ses som mindre trolig även om den inte går att utesluta helt. Men jag ser det som mest sannolikt att det är mansnamnet *Kati* som avses med tanke på statistiken för namnbildningsmönstret.

Sammanfattningsvis förekommer enbart strukturellt orsakade förändringar i namnet. Dessa är: regelmässig utveckling av *-athorp* > *-arp* samt skriftformen *-erup* som används omväxlande med stavning enligt det skånska dialektuttalet *-arp*.

4.4 Svedberg(a)

Det äldsta skriftliga belägget för *Svedberg* vilket även är originalbelägg är från 1300-1333 då det skrevs *Sweghberghæ*. Det finns 9 dialektuttagsbelägg från 5 olika år varav det tidigaste är från 1916 då namnet uttalades *svedbárja*. Detta är det enda belägget då *d* uttalas. 1945 uttalades namnet *svèbjär*. Åren 1948, 1950 och 1955 förekom följande uttal: *svèbarj*, *svèb'arja*, samt *sveb'arja*.

Namnets förändring kan åskådliggöras så här: *Sweghberghæ* 1300-1333, 1315, *Swebærgha* 1488, *Sweberig* 1491, *Sweybørgh* 1492, *Swebiærigh* 1503, *Suebierrigh* 1503, *Suebierrigh* 1594, *Sueibierig*, *Sueibierge* 1611, *Suegberg*, *Sueibiere* 1619, *Suebierrigh*, *Sueibierig* 1624, *Suebierrigh*, *Sueibierig*, *Sueibierge* 1636, *Sueibierre* 1641, 1643, *Suaiberg* 1654, *Suebergh*, *Sueibergh*, *Sueibiergh* 1657, *Swebergh* 1662, 1670, *Sveberg* 1684, *Sweberig* 1713, *Svedeberg* 1749, *Swedberg* 1754, *Svedberg*, *Swedberg* 1765, 1845, *Svedberga* 1855, 1857, *Svedberg* 1881, *Svedberga* 1909, *Svedberg* 1911, 1930, 1935, *Svedberga* 1944, 1961, *Svedberg*, *Svedberga* 1971, 1988, *Svedberga* 1998, 1999.

Namnet är bildat genom sammansättning. Bestämningsleden utgörs antingen av substantivet *sveg* som betyder 'hålighet (i jord), hål' och kan syfta på någon inbuktning i terrängen eller av adjektivet *sve[i]g* som betyder 'krum' och syftar på något böjt (<http://www.hist.uib.no/kalkar/> och <http://g3.spraakdata.gu.se/saob/> hämtat 2009-04-07).

Monoftongeringen¹⁸ är genomförd i Skåne vid tiden för de tidigaste skriftliga beläggen vilket syns i materialet eftersom *sveg* skrivs utan <i>. Alltså är både *sveg* och *sve[i]g* möjliga ordelement i bestämningsleden. Om det är substantivet *sveg* som avses när namnet bildades torde det finnas ett tämligen stort hål i jorden för att namnge platsen. Vid en fältstudie har åtminstone inte jag lyckats finna något sådant hål. Inte heller kartmaterial tyder på något hål

¹⁸ Monoftongering innebär att en diftong (språkljud med två vokaler) ersatts av en monoftong (språkljud med en lång vokal).

eller någon inbuktning i terrängen. Däremot finns det en dominerande höjd i området (mer om det nedan). Höjden har tydligt markerade sluttningar på de östra och västra sidorna vilka kanske skulle kunna ses som inbuktningar.

Om det är adjektivet *sve[i]g* som avses torde detta beskriva sammansättningens huvudled. Enligt länsstyrelsens beskrivning av landområden

(http://www.lst.se/skane/Landomraden/Helsingborg/4_Svedberga_kulle.htm hämtat 2009-05-05) är Svedberga kulle skapad av inlandsisen och teorier¹⁹ finns att den är en s.k. drumlin, alltså en ”strömlinjeformad kulle[som]liknar ryggen på en val”(<http://www.ne.se> hämtat 2009-05-05). Svedberga kulle har alltså en böjd form vilket kan ha gett upphov till namnet. Det är omöjligt att säkert veta vilket av de båda ordelementen som avses vid bildandet av namnet. Det är rimligt att tänka sig att den dominerande böjda kullen har beskrivit platsen på ett bättre sätt än de inbuktande sluttningarna som kullen har på sidorna.

Den ursprungliga stavningen med finalt <gh> i *swegh* försvinner tidigt i materialet. Den danska *spirantsvækkelsen* innebär i regel att *g* försvinner efter vokalerna *i* och *u*. Efter *e* förmjukas *g*-ljudet och får ett *j*-liknande ljud (Katlev 2000:32). Att *gh* försvinner i det här fallet kan bero på att *j*-ljudet knappt blir hörbart i kombination med den följande konsonanten *b*. Osäkerheten kring *j*-ljudets vara eller icke vara syns i materialet då stavning utan <j> (i t.ex. *Sweberig* 1491) varierar med stavning med <y> (i *Sweybørgh* 1492) och med <i> (i t.ex. *Sueibierig*, *Sueibierge* 1611). När Skåne blivit svenskt försvinner *j*-ljudet från och med det första skriftliga belägget och möjliggör andra tolkningar av bestämningsleden. Skriftformer med <d> gör sitt intåg i materialet under 1700-talet och dialektuttalsbelägget från 1916 tyder på ett uttal med *d*. Det är inte otänkbart att språkbrukarna tolkat in ordet *svedh* som betyder ’svedja’ (<http://g3.spraakdata.gu.se/saob/> hämtat 2009-05-05) och som alltså har med svedjebruk att göra. Språkbrukarna, i det här fallet svenskarna, omtolkar alltså namnet med utgångspunkt från ett ord som redan finns i språket och som de känner igen.

Huvudleden utgörs av *berg/bergh(a)* och betyder ’backe, höjd’ [min översättning] (Jørgensen 1994:35) samt enligt SAOB ’upphöjning’ (<http://g3.spraakdata.gu.se/saob/> hämtat 2009-04-07). Som nämnts ovan finns det en dominerande upphöjning vid Svedberga.

Ändelsen *-æ* i beläggen från 1300-1333 samt 1315 och *-a* i belägget från 1488 är dativ singular eftersom namnet föregås av prepositionerna *in* (latin) respektive *i* (danska) i källorna. Under 1600-talets första hälft finns belägg med respektive utan ändelse-*e*. Denna ändelse

¹⁹ Ytterligare forskning krävs för att fastställa bildningssättet och därmed om Svedberga är en drumlin eller en läsidesmorän. Båda har liknande utseende men har olika kärnor (<http://www.helsingborg.se/templates/StandardPage.aspx?id=50760&epslanguage=SV> hämtat 2009-05-05).

ändras, i de fall den förekommer, under 1800-talets andra hälft till *-a*. Den morfologiska ändelsen kan ses som ett mönster som är speciellt för ortnamn där ett suffix läggs till som en sorts ortnamnsmarkering vilket gör att det går att skilja på ortnamn och vanliga substantiv. Materialet visar att ortnamnsmarkeringen stavas med <e> under den danska tiden och senare under den svenska perioden försvenskas stavningen till <a>.

Bebyggelsenamnet *Svedberga* torde vara överfört och ha fått sitt namn efter den karakteristiska höjd som ligger i området (<http://historiskakartor.lantmateriet.se> hämtat 2009-04-07). Två identiska namn i samma område torde öka behovet av ortnamnsmarkören *-a* för att på så sätt tydliggöra om det är höjden *Svedberg* eller bebyggelsenamnet *Svedberga* som avses. Hela bebyggelsenamnet kan tolkas som 'platsen vid den böjda höjden'.

Sammanfattningsvis förekommer både strukturella och sociala förändringar i namnet. En strukturellt orsakad förändring på fonologisk nivå är då *g*-ljudet förmjukas till ett *j*-ljud efter främre vokal. *J*-ljudet faller bort sannolikt pga. den efterföljande konsonanten *b*. Detta möjliggör en omtolkning av bestämmningsleden och språkbrukarna lägger till bokstaven *d* som blir morfologisk dvs. betydelsebärande. *Svegh*- utvecklas alltså till *sved*- där språkbrukarna torde associera till *svedh* som betyder 'svedja' och har med svedjebruk att göra.

Som jag nämnt ovan är *Svedberg(a)* alltså namn dels på en höjd och dels på bebyggelsen vid höjden. En socialt orsakad förändring sker då språkbrukarna lägger till ändelse-*e*, vilket senare försvenskas till ändelse-*a*, som markerar att det är ortnamnet som avses och inte själva kullen. På så vis underlättar språkbrukarna kommunikationen.

4.5 Djuramossa

De två tidigaste originalbeläggen för *Djuramossa* är från 1314 då det skrevs *Dyuræmosæ* och *Diuraemosæ* i samma dokument.

Namnet har förändrats enligt följande: *Dyuræmosæ*, *Diuraemosæ* 1314, *Diuræ Musæ* 1406 (avskrift 1700-talet), *Diurmosæ*²⁰ 1449 (avskrifter 1693), *Dyremose* 1459, *dyremose* 1495, *Dyremosse* 1504, *Diure moße* 1574, *Dyremoesse*, *Dyremose* 1613, *Diuremoefße* 1624, *Dyremosse* 1658, *Diurmossen* 1662, *Diuremåsa* 1670, *diuramåssa* 1713, *Juramåsa* 1753, *diuramåsa* 1754, 1755, *Djuramåssa* 1765, *Djuremåsa* 1813, *Djuramåsa* 1825, 1961, *Djuramossa* 1970, 1998, *Djurmossa* 1998, *Djuramossa* 1999-2006.

Namnet är bildat genom sammansättning där bestämmningsleden utgörs av *djur/dyr* vilket betyder 'djur' och troligen syftar på "fyrfota (vildt) djur[...]särsk. om älg o. hjort"

²⁰ Belägget förekommer med samma stavning i två olika källor: i *Lunds ärkestifts urkundsbok* och i *Repertorium diplomaticum regni Danici mediævalis*.

(<http://g3.spraakdata.gu.se/saob/> hämtat 2009-04-08). Rimligen har *djur/dyr* här en plural betydelse och får således genitivändelsen *-a* vilken försvagats i danskan till *-æ* och senare i materialet till *-e*. Under den svenska perioden försvenskas ändelsen och skrivs med <a> i de fall den förekommer.

Under den danska perioden förekommer stavning med bl.a. <y> varierat med <iu> (se även avsnitt 4.1). Enligt Katlev (2000:33) kommer ordet *djur* ursprungligen av *deur*. Ordets utveckling visar att det under en period stavades med <ju> både i danskan och i svenskan (där <i> och <j> endast är ortografiska varianter). *Ju* kvarstår i svenskan men i danskan växlar det mellan *ju* och *y*. Detta stämmer bra in på det Haugen (1976:211) visar i sin undersökning av de nordiska språken under tidsperioden 1150-1350. Undersökningen visar att det i danskan förekom variation mellan *y* och *io* (med den ortografiska varianten <iu>).

Huvudleden innehåller ordelementet *mosse* som betyder 'låglänt, jämn, sank ofta tuvig mark' (<http://g3.spraakdata.gu.se/saob/> hämtat 2009-04-08). *Skånska rekognosceringskartan* 1812-1820 visar att det ligger en mosse söder om Djuramossa (se bilaga (3)). Hela namnet kan sannolikt tolkas som '(vilt)djurens sankmark'.

Vårt nuvarande ord *mosse* hette på fornsvenska *mosi* med den oblika²¹ formen *mosa* (<http://g3.spraakdata.gu.se/saob/> hämtat 2009-04-08). I de tidigaste beläggen fram till och med 1504 står bebyggelsenamnet efter prepositionen *in* (latin) respektive *i* (danska) vilka alltså styrde dativ i fornsvensket vilket ger ändelserna *-æ* samt *-e* som synes i beläggen ovan. Dessa ändelser sammanfaller med det i danskan redan försvagade ändelse-*iet* vilket alltså försvagats till *-æ/-e*. Det syns alltså ingen skillnad mellan dativformen och den försvagade ändelsen *-æ/-e*. Redan tolv år efter det att Skåne blir svenskt förändras ändelsen till *-a*. Språkligt sett torde det danska *mose* kunna kvarstå även under den svenska perioden eftersom finalt *-i* redan reducerats till finalt *-e* i svenskan (Katlev 2000:32). Att så inte sker kan förklaras på två sätt. För det första kan finalt *-a* vara en ortnamnsmarkör (jämför t.ex. med *Svedberg(a)* i avsnitt 4.4). För det andra kan det möjligen vara så att den forna oblika formen *mosa* utvecklats till att bli ett dialektuttal och på så sätt följt med i språket. Dialeksamlingarna på DAL visar just att ordet *mosse* uttalas *m'åsa* alltså med finalt *-a* men även ett långt *å*-ljud på luggudemål²². Detta uttal avspeglas tidigt under den svenska perioden med stavningen <mås(s)a>. Kungliga lantmäteristyrelsen (numera Lantmäteriverket) beslutade 1970 att ändra stavningen till <mossa> (<http://130.235.143.139/beb/sokharad.aspx>, hämtat 2009-05-07).

²¹ Oblik form betyder "'böjda kasus'" (<http://www.ne.se> hämtat 2009-05-06).

²²Dialektuttalsbelägget finns i DALs arkiv under Luggude härad, Allerum socken 1948.

Sammanfattningsvis utgörs de strukturella förändringarna av den regelbundna försvagningen av (den plurala genitiv-)ändelsen *-a* till *-æ/-e* i danskan samt variation mellan *y* och *iu* under den danska perioden. De sociala förändringarna är försvenskning av ändelse-*æ/-e* till *-a* både i bestämningsledens *djur* och i huvudledens *mosse*. Den danska formen *mose* ändras till *måsa* i skånsk dialekt. Den skånska formen med finalt *-a* kan antingen ses som en ortnamnsmarkör eller möjligtvis en arkaism, dvs. en rest från fornspråket då den oblika formen *mosa* kan ha stannat kvar. Uttal med långt *å*-ljud är dialektalt luggudemål.

4.6 Björka

De äldsta skriftliga originalbeläggen för *Björka* är från 1356 då det skrevs *Birkæ*²³. Det finns två dialektuttalsbelägg från 1915-20 då *Björka* uttalades *bàRka* (i de äldre beläggen) och *bj`årka* (i de yngre beläggen).

Namnet har förändrats enligt följande: *Birkæ* 1356 (avskrifter 1377²³), *Birkæ*, *Björka* 1359 (båda avskrifter från 1377), *Birkæ* 1465, *Birke*, *Birche* 1508 (den förstnämnda är en avskrift från omkring 1600 och den sistnämnda är en avskrift från omkring 1650), *Bircke* 1524, 1569, *Berke* 1574, 1575, *Biercke* 1583, *Birche*, *Bircke* 1584, *Bercke* 1593, *Bircke*, *Birke* 1611, *Bircke*, *Byrcke* 1617, *Biercke*, *Birche* 1640, *Birke* 1657, *Bircke* 1662, *Berckie*, *Berikie* 1670, *birka* 1684, *Bircka*, *Biörcka* 1713, *Bercka* 1743, *biörcka*, *Biörcka* 1754, 1778, *Björcka* 1782, *Björka* 1812-2006.

Björka är ett primärbildat enkelt, enledat namn som sannolikt kommer av ordet *birk/bjærk*²⁴. Den etymologiska betydelsen är omtvistad och kan dels härledas till grundbetydelsen 'handel' och dels till trädnamnet 'björk' vilket ursprungligen skulle betyda "et med plankeværker (af birk) indhegnet sted" (<http://www.hist.uib.no/kalkar/> hämtat 2009-04-08). Även SAOB uppger att *birk* kan härledas antingen till det ursprungliga trädnamnet 'björk' eller till den numera utdöda betydelsen 'handelsort'. Dessutom kan *birk* vara ett "afsöndradt område (på landsbygden)" enligt SAOB (<http://g3.spraakdata.gu.se/saob/> hämtat 2009-04-08). Dessa områden avsåg under medeltiden i regel städerna (<http://runeberg.org> hämtat 2009-05-06) och kom att bli ganska stora och betydelsefulla liksom *birk* i betydelsen 'handelsort'. Det i uppsatsen undersökta *Björka* tycks inte stämma in på dessa beskrivningar, därför är det inte troligt att *birk* har varken betydelsen 'afsöndradt område' eller 'handelsort', varför dessa bortses vidare i analysen.

²³ Belägget förekommer med samma stavning i tre olika källor: *Diplomatarium danicum 3.Række* (original), *Svenskt diplomatium 7* (avskrift 1377) och *Repertorium diplomaticum regni Danici mediævalis* (avskrift 1377).

²⁴ Kalkar hänvisar från *birk* till *bjærk* (se <http://www.hist.uib.no/kalkar/> hämtat 2009-05-06).

Det verkar troligt att *Björka* fått sitt namn efter en samling björkar vilket på danska heter *birke* (Munch-Petersen, Palmgren & Hartmann 1991:35). Det är omöjligt att veta hur platsen såg ut vid tiden för namngivningen men den *Skånska rekognosceringskartan* 1812-1820 visar en utmärkande träddunge i den i övrigt backiga terrängen vilket sannolikt kan betyda att det vuxit träd även tidigare i området (se bilaga (3)). Hela namnet kan tolkas som 'björkdunge'.

Björk heter *birk* på danska. Trädbeteckningar med kollektiv innebörd får den gruppbetecknande ändelsen *-i* där *i* försvagas till *-e*. I danskan sker en försvagning av uttalet av ändelsevokaler. De övergår till att uttalas [ə] och stavas antingen med <æ> eller <e> vilket beläggen tydligt visar. En avvikelse förekommer dock i belägget från 1359 där namnet skrivs *Björka*. Det kan förklaras med att belägget är en översättning i *Svenskt diplomatarium* 7 (2:203) vilket alltså skrevs av svenskar.

Ändelsevokalen förändras från och med 1684 och skrivs istället <a>. Detta kan förklaras på tre olika sätt. För det första kan det vara en ren översättning av hela ordet vilket anpassas till svenska som ett led i försvenskningen. *Birka* var ju ett känt namn för svenskarna. För det andra kan det vara en försvenskning av danskans finala *-e* till den svenska ändelsen *-a*. För det tredje kan det röra sig om en ortnamnsmarkering (vilken nämnts i avsnitt 4.4) då ett suffix läggs till så att det går att skilja på ortnamn och vanliga substantiv. Just belägget från 1684 är intressant i sammanhanget. Som tidigare nämnts var det en kartritare vid namn Buhrmann som 1684 noterade bebyggelsenamnen på sin *Karta över Skåne*. Buhrmann kände inte till namnen så väl och skrev dem ofta så som de uttalades av den lokala befolkningen (Sandnes, DAL muntligt 2009-02-02). Detta tyder på att ändelse-*a* i *birka* är en ortnamnsmarkering som de lokala språkbrukarna lagt till för att skilja mellan bebyggelsenamnet och björkbeståndet som fanns i området.

Sammanfattningsvis förekommer både strukturellt och socialt betingade förändringar i namnet. De strukturellt orsakade förändringarna i namnet är den gruppbetecknande ändelsen *-i* som läggs till trädnamn för att markera ett bestånd av träd samt regelmässig försvagning av final obetonad vokal (i det här fallet *-i*) till *-e/-æ* i danskan. De socialt orsakade förändringarna kan se olika ut beroende på tolkning och kan således vara försvenskning av hela ordet, försvenskning av finalt danskt *-e/-æ* till svenskt *-a* eller ortnamnsmarkering med finalt *-a*. Det verkar sannolikt i belägget från 1684, vilket skrevs ner efter lokalbefolkningens uttal, att det finala *-a*:et är just en ortnamnsmarkör för att skilja mellan björkdungen i området och bebyggelsenamnet.

4.7 Väla

De äldsta skriftliga originalbeläggen för Väla är från 1356 då det skrevs *Wæthlæ*²⁵. Det finns ett dialektuttalsbelägg från 1953 då namnet uttalades *v`äla*.

Namnet har förändrats som följer: *Wæthlæ* 1356, *Wætlø* 1401- omkring 1450, *Velagghere* 1522, *Vaele*, *Vele* 1532, *Væle* 1569, *Velle*, *Wehle* 1584, *Waeile*, *Welle* 1613, *Wæle* 1624, *Wele* 1657, *Welle* 1662, *Wähle* 1670, *wela* 1684, *Wäla* 1699, *Väla* 1704, *Wehla*, *Wähla* 1713, *Vähla*, *Wähla* 1754, *Väla* 1789, *Wäla* 1850, *Väla* 1853, *Wäla* 1854, 1881, *Väla* 1909-2006.

Väla är ett primärbildat enkelt, enledat namn som troligtvis kan härledas till ordet *va[å]d* av isländskans *vað* som betyder 'vadställe' (<http://www.hist.uib.no/kalkar/> hämtat 2009-04-09). Hellquist uppger att avledningar till *vad* är "isl. *veðill*, *vaðill*, *vóðull* [som betyder] vadställe, grund[...]vartill bl.a. ortn. fsv. *Vædhla*, nu *Väla*²⁶[[bildats]]" (<http://runeberg.org> hämtat 2009-04-09). I ordet *vaðill* ger alltså *-i*:et omljud så att den föregående vokalen *-a* ändras till *-æ*.

Grafemet <ð> (tecknas även med <th> och uttalas som *th* som i engelskans *them*) försvinner eller assimileras i de nordiska språken (Pettersson 2005:221). Normalt förändras <ð/th> till <d> (t.ex. *með* > *med*). Men av materialet framgår det att <th> istället blir till <t>. Det kan bero på att föregående vokal (*æ*) sannolikt är kort och därför sker ingen *klusilsvaekelse*. Vidare sker en ljudförändring då *t* assimileras med *l* (Katlev 2000:33).

Belägget *Velagghere* från 1522, där ändelsen för övrigt syftar på ordet *åker*, avviker betydligt från de övriga beläggsformerna. En möjlig förklaring kan vara att bebyggelsenamnet har sammanblandats med namnet *Vallåkra* som ligger i samma härad.

Den danska ändelsevokalen *-æ/-e* försvenskas från och med 1684 och skrivs istället <a>. Det kan förklaras med att skånskan, till skillnad från danskan, behåller det trycksvaga finala *-a*:et (Skautrup 1947:49).

Den *Skånska rekognosceringskartan* 1812-1820 visar att det finns ett stort och långsträckt våtmarksområde i sydvästlig riktning vid Väla (se bilaga (4)). Detta område torde ha utgjort en gräns mellan Helsingborg och landsbygden. Vadstället ligger troligtvis vid våtmarksområdets smalaste ställe, på kartan benämnt *Gat*²⁷ = *Måsen*. Bebyggelsen Väla ligger intill vadstället. Namnet kan sannolikt tolkas som 'vadställe'.

²⁵ Belägget förekommer med samma stavning i tre olika källor: *Diplomatarium danicum 3.Række* (original), *Svenskt diplomatium 7* (avskrift 1693) och *Repertorium diplomaticum regni Danici mediævalis* (avskrift 1693).

²⁶ Det bör påpekas att *Väla* här syftar på orter i Västergötland, Närke, Södermanland och Uppland.

²⁷ Synonymt med *gatt* här med syftning på något "relativt trångt" (<http://g3.spraakdata.gu.se/saob/> hämtat 2009-05-07).

Sammanfattningsvis har namnets struktur förändrats genom ett regelmässigt bortfall av *ð* och assimilation där *th* går upp i *t* varefter en ljudförändring sker då *t* assimileras med *l*. En socialt betingad språkförändring är försvenskning av den danska ändelsevokalen *-æ/-e* som förändras till *-a*.

4.8 Allerum

De tidigaste skriftliga beläggen, tillika originalbelägg är från 1390 då namnet skrevs *Aalrum* vilket återges både i *Repertorium diplomaticum regni Danici mediævalis* och i *Diplomatarium danicum 4. Række*. Det finns ett flertal uttalsbelägg varav det tidigaste är från 1890-talet då namnet uttalades *àlRåm* i genuin form²⁸. Denna form är belagd även åren 1947, 1948, 1949, 1950 och 1953. Formen *àlRom* där *o* uttalas som *o* i *sol* är belagd år 1949.

Namnet visar följande förändring: *Aalrum* 1390, *Aallrwm* 1406 (avskrift 1858), *Alrome* (S) 1440 (avskrift omkring 1500), *Allrømme*(S) 1499 (avskrift troligen 1531), *Alrom* 1503 (avskrift 1560), *Alrwm* 1504 (avskrift senast 1543), *Alrum* 1524, *Allerom* (Sogn) 1562, *Alromme* (Sogn, wong), *Alrumme* (marck) 1569, *Allerom*, *Alrom*, *Allerum* 1575, *Allerum* (Sogen), *Alromb*, *Alrum*(b), *Alrømb* 1584, *Allerumb*, *Allrum*(b), *Alrum*(b) 1624, *Allerum*, *Alrum* 1657, *Allrum* 1660, *Ahlerum* 1662, *Allrom*, *Alrom* 1667, *allerum* 1684, *Allarum* 1711,1712, *Alerum* 1738, *Allerum* 1786,1804, *Allrum* 1806, *Allerum* 1830,1861, *Allrum* 1866, *Allerum*, *Alrum* 1873, *Allerum* 1911-2006.

Pamp (1988:47) menar att vanliga bestämmningar till *-rumnamn* är bl.a. personnamn, terräng- eller växtbeteckningar. Bestämningsleden kan således innehålla antingen det forndanska mansnamnet *Alli* (Knudsen & Kristensen 1940:31), träd-beteckningen *al* (<http://www.hist.uib.no/kalkar/> hämtat 2009-04-24), terrängbeteckningen *al* som betyder 'hårt jordlager' (Nielsen 1985:5). **Al* förekommer även i betydelsen 'hedniskt tempel' (jämför t.ex. *Albjerg*, *Albøge* i Jørgensen 1994:20).

Mansnamnet *Alli* blir *Alle* i forndansk genitiv. Som framgår av materialet visar de ursprungliga beläggen alltså ingen vokal i kompositionsfogen utan den skrivs för första gången i materialet år 1562 och förekommer till 18,3 % fram till och med år 1657, alltså under den danska perioden. Under den svenska perioden finns formen belagd från och med 1662 (*Ahlerum*) och förekommer till 74,6 %. Enligt Hald (1942:118) är *-rumnamn* i Danmark, vilka

²⁸ Det finns ytterligare ett uttalsbelägg: *àlāR'ām* vilket i materialet ges anmärkningen "sannolikt utlåningsform". Det innebär att namnet uttalats av en icke-lokal språkbrukare, i det här fallet en person från Ottarp, Luggude härad.

för övrigt är sparsamt förekommande, inte sammansatta med något personnamn i bestämningsleden.

Trädbeteckningen *al*, som numera heter *el(le træ)* på danska, är en vanligt förekommande tolkning vid danska ortnamn på *al-* (jämför t.ex. *Albæk, Allerød* i Jørgensen 1994:20-21). *Al* växer oftast vid åar eller i våtmarker. Den *Skånska rekognosceringskartan* 1812-1820 visar att *Allerum* delas av en bäck och att det finns våtmarksområden i anslutning till bäcken (se bilaga (4)). Trädbeteckningar med kollektiv innebörd får den gruppbetecknande ändelsen *-i* där *i* och *e* växlar (jämför t.ex. med *ek* i *Ekeröd* och *bok* i *Böketofta*²⁹). Om det är trädnamnet *al* som avses i *Allerum* torde det röra sig om ett bestånd av alar som är förlaga till namnet. Alltså torde *al* få en *-i* ändelse (som växlar till *e*), vilket skulle ge omljud och resultera i stavning med *æ-* eller *e-*. Att så inte sker kan bero på att man i dialekt säger *ale*, vilket är belagt i dialektarkivet på DAL (Luggude härad, Alleum socken).

Det terrängbetecknande *al* med betydelsen 'hårt jordlager' är etymologiskt besläktat med det gammeldanska³⁰ *aluær* (jämför med svenskans *alv*) och syftar på ett 'löst lager av kalkjord under mulljord' [min översättning] (Nielsen 1985:5). Med tanke på att det hårda jordlagret finns *under* mulljorden och därför troligtvis inte kan anses karakterisera platsen särskilt tydligt ser jag det som mindre troligt att denna tolkning är riktig. Därför bortser jag från denna tolkning framöver.

**Al* i betydelsen 'hedniskt tempel' är omdiskuterat bland forskarna både etymologiskt, semantiskt och namnbildningsmässigt (se bl.a. Elmevik 2004:38-56). Etymologiskt är det osäkert om ordet överhuvudtaget är nordiskt, vilket är ett av kraven att orden ska vara i min undersökning, (se *Teoretiska utgångspunkter* avsnitt 2.4 i uppsatsen). På grund av den oenighet som råder väljer jag att inte analysera vidare om ett sakralt **al*.

Huvudleden utgörs av *-rum* vars betydelse är omdiskuterad och anses kunna betyda 'röjning' eller 'öppen plats'. Pamp (1988:47) menar att det sistnämnda troligtvis är det som avses. Även Jørgensen (1994:237) uppger att 'plats' är den huvudsakliga betydelsen men med tilläggen "'(ryddet) plads (for bebyggelse)'"'. Som tidigare nämnts menar Pamp att vanliga ordelement i bestämningsleden till *-rumnamn* är personnamn (1988:47), medan Hald menar att *-rumnamn* inte är sammansatta med personnamn (1942:118). Det kan ha flera orsaker. Ett bekymmer med *-rumnamn* i Danmark är att de är lätta att förväxla med *-umnamn* (vilka utvecklats av det gammeldanska³⁰ *-hēm*) speciellt om bestämningsleden slutar på *r*. Alltså är det möjligt att tolkningarna skiljer sig åt när det gäller att kategorisera *-rumnamn*. Det fåtal

²⁹ Här har *i*-omljudet påverkat den föregående vokalen <o> som förändras till <ö>.

³⁰ Avser här perioden mellan 1100-1500.

säkert tolkade *-rum*namnen som finns i Danmark utgör en ganska liten grupp. Jørgensen (1994:237) ger exempel på fyra säkra danska *-rum*namn³¹, men inget av dem har något personnamn i bestämningsleden. De i Sverige förekommande *-rum*namnen är desto fler och förekommer främst i de södra delarna av landet. Pamp (1988) uppger, som nämnts ovan, att personnamn är vanliga ordelement i bestämningsleden i *-rum*namn i södra Sverige. En kontroll visar att av 10 *-rum*namn³² före år 1400 i träfflistan innehåller tre³³ av dem ett personnamn i bestämningsleden (<http://130.235.143.139/beb/viakommun.aspx>, hämtat 2009-05-12).

För att tolka hela namnet ska tolkningen stämma med de kriterier som nämnts i kapitel 3. Att huvudleden *-rum* betyder 'plats' eller 'röjd plats för bebyggelse' står klart. Bestämningsleden *Al-* kan däremot ha olika betydelser vilket framgått här ovan. En form som kan tyda på att det är mansnamnet *Alli* som avses förekommer inte förrän 1562 eftersom det är först då den morfologiska genitiven syns i skrift. Dessutom förekommer formen *Alle-* relativt sparsamt under den danska perioden. Beläggen *Aalrum* (1390) och *Aallrum* (1406) på ett långt *a* men förekommer bara vid dessa två tillfällen, vilket kan bero på att man inte hade standardiserat stavningen än. Dessutom övergår *Aa* inte till *å* (vilket i så fall skulle ske efter 1658 eftersom danskan inte har <å> förrän på 1900talet). Namnbildningsmässigt är forskarna inte överens om bestämningsleden i *-rum*namn utgörs av personnamn eller inte. Forskning tyder dock på att de danska *-rum* namnen inte innehåller personnamn. En kontroll visar att endast tre av tio undersökta Skånska *-rum*namn innehåller personnamn. Min slutsats är att det är mindre troligt att det är mansnamnet *Alli-* som utgör bestämningsleden.

Trädnamnet *al* stämmer språkligt med skriftbeläggen. Morfologiskt tillkom *-e* redan under dansktiden om än i betydligt mindre utsträckning än sen under svensktiden. Möjligen är detta *-e* en början på språkförändring eftersom *al* numera heter *el(le træ)* på danska.

Stavelsekvantiteten i fornsvenskan/ forndanskan skiljer sig från den moderna svenskan/ danskan vilket gör att det inte går att säkert säga hur trädbezeichnung *al* egentligen uttalades. Troligtvis har det uttalats [al] alltså med främre, kort /a/ eftersom danskan ofta har både kort vokal och kort konsonant i enstaviga ord. Dessutom uttalas dagens *el(le træ)* med kort vokal. Att *Allerum* stavades mer och mer frekvent med <e> under svensktiden kan bero på att

³¹ *Esrum, Virum, Nærum* och *Farum*.

³² De undersökta namnen är: *Rörum* i Rörum socken i Albo härad, *Rörum* i Norra Rörum socken i Frosta härad, *Verum* i Verum socken i Västra Göinge härad, *Barum* i Kiaby socken i Villands härad, *Bondrum* i Fågeltofta socken i Albo härad, *Andrarum* i Andrarum socken i Albo härad, *Ynglingarum* i Häglinge socken i Västra Göinge härad, *Kvesarum* i Södra Rörum socken i Frosta härad, *Frörum* i Fågeltofta socken i Albo härad samt *Raskarum* i Sankt Olof socken i Albo härad.

³³ De tre namnen som tolkats med ett mansnamn i bestämningsleden är: *Bondrum* i Fågeltofta socken i Albo härad, *Andrarum* i Andrarum socken i Albo härad samt *Raskarum* i Sankt Olof socken i Albo härad.

svenskarna tolkat *Alle* som mansnamn vilket i så fall kan förklara den försvenskade formen med *-agenitiv* i *Allarum* 1711, 1712 och 1719. Dock förekommer stavningen med <a> bara vid dessa tre tillfällen. Även dialektbeläggen tyder på att det är trädnamnet *al* som avses eftersom språkbrukarna säger *àle* med *a*-ljud och inte *`äle* med *ä*-ljud alternativt *èle* med *e*-ljud. Sakliga förhållanden visar att det finns såväl en å som våtmarker i och omkring *Allerum*. Hela namnet kan sannolikt tolkas som 'bebyggelseplatsen vid albeståndet'.

Sammanfattningsvis är den strukturellt orsakade förändringen som förekommer i namnet den gruppbetecknande ändelsen *-i* som läggs till trädnamn för att markera ett bestånd av träd. Normalt ger denna ändelse uttals- och skriftformer med *ä* eller *e* vilket inte sker i *Allerum*. Det beror på att *ale* uttalas med *a*-ljud i luggudemålet.

5. Sammanfattning och diskussion.

Syftet med den här uppsatsen var att undersöka vilka strukturella respektive socialt betingade förändringar som förekommer i ett antal bebyggelsenamn. De strukturellt orsakade förändringarna som förekommer i fler än ett av namnen är *variation mellan y och io/iu* i namnen *Hjortshög* och *Djuramossa* under den danska perioden samt *förändring av det danska finala -æ/-e till det svenska -a* i *Djuramossa*, *Björka* och *Väla*.

Variationen mellan *y* och *io* i *Hjortshög* är just en variation till en början vilken enligt materialet försvinner någon gång mellan 1322 då namnet stavas med <y> för sista gången och 1508 då det stavas med <io> (samt med den ortografiska varianten <iö>) och en förändring har skett. Tyvärr är där en stor lucka som sträcker sig över nästan 200 år i materialet. Det vore intressant att följa variationen även under den tiden men det är bara att acceptera källmaterialets speciella förutsättningar.

Variationen förekommer som sagt även i *Djuramossa* men med varianten *iu* istället för *io*. Växlingen mellan *y* och *iu* förekommer regelbundet och i lika stor utsträckning under hela dansktiden från det tidigaste belägget 1314 t.o.m. 1658. Materialet är tidsmässigt bättre representerat än *Hjortshögsmaterialet* och det finns alltså skriftliga belägg från 1300-, 1400-, 1500- och 1600-talen.

Trots de materiella skillnaderna går det att konstatera att variation och stavning med *y* förekommer under en längre tid i *Djuramossa* än i *Hjortshög*. Vad detta beror på kan jag bara spekulera över. Kanske kan det ha att göra med att *Hjortshög* har betydligt fler skriftliga belägg, 291 stycken, varav det tidigaste är från 1133 medan *Djuramossa* endast har 56 belägg med det tidigaste från 1314. *Hjortshög* har alltså förekommit i skrift i större utsträckning

såväl kvantitativt som tidsmässigt. Eftersom språkförändring ses som en process som beskrivs gå långsamt i början varefter den får fart och sedan går långsamt igen vilket brukar beskrivas enligt S-kurvan (se bl.a. Pettersson 2005:13) kan det vara tänkbart att språkförändringen i *Hjortshög* startat tidigare och därför avslutas tidigare än i fallet *Djuramossa*. Jag har inte haft för avsikt att datera namnen men i det här fallet vore det intressant att veta (även om det i princip är omöjligt) vilket av namnen som är äldst och om det på något sätt kan förklara att variationen upphör vid så pass olika tidpunkter. När det gäller *Djuramossa* är det anmärkningsvärt att det sista belägget med *y* är just 1658. Eftersom variationen *y* och *iu* inte förekommer i svenskan blir det ett ganska abrupt avslut i språkförändringsprocessen för *Djuramossas* del.

Den andra strukturellt orsakade språkförändringen som förekommer i fler än ett namn är som sagt *förändring av det danska finala -æ/-e till det svenska -a*. Denna förändring är intresseväckande. Språkhistoriskt hade de nordiska språken tre olika ändelsevokaler: *-a*, *-i* och *-u*. Under början av medeltiden får alla ändelser ett försvagat uttal i danskan och uttalas [ə] och skrivs <e> eller <æ>. När så Skåne blir svenskt försvenskas de danska ändelserna till *-a*, *-e* eller *-o*. I ortnamnen *Djuramossa*, *Björka* och *Väla* förändras danskans finala *-e/-æ* till det svenska finala *-a* vilket gör att det är en strukturell regelbunden förändring. Samtidigt är den utlösande faktorn att Skåne kom att tillhöra Sverige. Förändringen kan således ses som ett led i försvenskningen vilket gör att orsaken till förändringen snarare beror på sociala krafter. Däremot syns konsekvenserna av detta i språket. Dessutom sammanfaller det finala *-a*:et med ortnamnsmarkören *-a*. Sannolikt är det språkbrukarna som lagt till ortnamnsmarkören för att kunna skilja på naturförekomsten (mossen, björkdungen och vadstället) och bebyggelsenamnet och på så sätt underlätta kommunikationen. Förändringen kan därför ses som socialt orsakad, men samtidigt är markören morfologisk eftersom den är betydelsebärande och förändringen kan därför ses som strukturell.

En socialt orsakad förändring som förekommer i fler än ett av namnen (utöver de ovan nämnda förändringarna *försvenskning* samt *ortnamnsmarkör*) är *omtolkning* av namnen *Hjortshög* och *Svedberg*.

Omtolkning av namnet *Hjortshög* har skett i två steg. Ursprungligen utgjorde mansnamnet *Gyrth* bestämmingsleden. Initialt *g*-ljud förmjukas framför främre vokal och får ett *j*-liknande ljud och som nämnts ovan varierar *y* och *io* vilket torde ge ett uttal som låter ungefär som *jord* varpå en omtolkning blir möjlig. Språkbrukarna associerar till ett ord de känner till och som har en semantisk betydelse som de förstår. Det andra steget är när namnet omtolkas från *jords* till *hjorts*. Omtolkningen möjliggörs på grund av en uttalsförändring i konsonantklustret *rds*

där *d* får ett *t*-ljud. Även här får det nya ordet en semantisk betydelse för språkbrukarna. Språkförändringen kan i båda omtolkningarna ses börja på den fonologiska nivån eftersom det är ljudens förändring som gör det möjligt att tolka namnet *Gyrth* som *jord* och *jords* som *hjorts*. Tolkningen sker alltså ljudenligt eftersom ordelementen i respektive utvecklingssteg sannolikt har uttalats lika. Det är rimligt att anta att utvecklingen bara syns i skrift medan uttalet är mer stabilt.

Även namnet *Svedberg* omtolkas. En strukturell förändring är bortfall av finalt *gh* i bestämmingsleden. Ytterst torde bortfallet kunna härledas till att *g(h)* förmjukas till *j*-ljud efter främre vokal. *J*-ljudet blir knappt hörbart i kombination med den nästföljande konsonanten *b* i det ursprungliga *Sveghberghæ*. Bortfall av det finala *gh* möjliggör en omtolkning av bestämmingsleden vilken utvecklas från *svegh* till *sved* där språkbrukarna kan tänkas associera till ordet *svedh* som har med svedjebbruk att göra. Här har språkbrukarna alltså lagt till en bokstav som blir morfologisk dvs. betydelsebärande. Således kan språkförändringen vara både strukturellt orsakad och socialt orsakad samtidigt.

Det framgår av min undersökning att det finns ett ytterligare en kategori av ortnamn nämligen de som är stabila och faktiskt inte förändras nämnvärt vilket namnet *Kropp* är ett bra exempel på. Namnet visar inte någon större variation över tid vilket sannolikt kan förklaras med att det är ett gammalt ord som används även om människokroppen. Denna kategori av ord som funnits ”alltid” är i regel stabila och förändras obetydligt. Namnet tillfogas inte ens en ortnamnsmarkör vilket jag tycker är anmärkningsvärt. Upprinnelsen till bebyggelsenamnet *Kropp* är ju identiskt med *Svedberga*. Båda bebyggelsenamnen har blivit överförda från namnet på en höjd i respektive område. För att skilja på höjden *Svedberg* och bebyggelsen har språkbrukarna lagt till ett morfologiskt *-a* och fått namnet *Svedberga*. Varför detta inte har skett i fallet *Kropp* har jag egentligen inget svar på men en fundering är om det kan förknippas med att namnet är extremt stabilt. Det vore intressant att forska vidare om vid ett senare tillfälle.

Sammanfattningsvis går det att konstatera att mitt val av bebyggelsenamn med så olika struktur försvårar generaliseringar och därmed att dra några övergripande slutsatser. Detta var dock inget jag reflekterade över i undersökningens ingångsskede. Istället lät jag mitt eget personliga intresse för min hembygd styra valet. Med hänsyn till att det blir svårt att dra några generella slutsatser hade det kanske varit bättre att välja bebyggelsenamn med samma huvudled som t.ex. *-torp*namn eller *-rum*namn vilket hade gjort det möjligt att jämföra resultaten med varandra. Samtidigt hade en del av spänningen och charmen i att utforska min egen hembygds (språk-) historia gått förlorad.

En övergripande fråga jag ställer mig är om det verkligen går att dela in språkförändring i strukturella respektive sociala orsaker. Jag menar att svaret är både ja och nej.

Ja, därför att orsakerna är principiellt olika dvs. de grundar sig på olika kriterier. De bygger på två olika sätt att se på språket. Som jag nämnde i avsnitt 2.1 inriktades den tidiga språkhistoriska forskningen på strukturella förklaringar till språkförändring och bygger således främst på grammatisk vetenskap. Under senare tid har den språksociologiska vetenskapen blivit mer betydelsefull och tar hänsyn till de sociala krafterna som påverkar språket. Med utgångspunkt från två olika vetenskapliga intresseområden menar jag att en tudelad indelning går bra.

Mitt andra svar på frågan är som sagt nej. Jag kan se en viss fara i att dela in språkförändringarna i (strikt) strukturella respektive sociala orsaker. Risken är att man ser dem som motsatser till varandra istället för att se dem som komplement till varandra. De socialt betingade förändringarna hade inte gått att genomföra om språkets struktur inte ”tillåter” det. Bestämmningsleden i *Hjortshög* hade inte kunnat omtolkas till *Hjort-* om inte det och föregångaren *Jord-* hade uttalats lika. De strukturella förändringarna hade inte gått att genomföra om språkbrukarna inte ”godkänner” det. Bortfall av bestämmningsledens finala *gh* i *Sveghberghæ* pga. en ljudförändring kan ytterst härledas till språkbrukarnas strävan efter att förenkla ett uttal vilket välkomnas av språkbrukarna och därför blir möjlig att genomföra. De två fenomenen hänger tätt ihop på ett komplext vis så att sära på dem ligger nog mer på det hypotetiska planet snarare än på det verklighetsbaserade planet.

Även begreppet *strukturell* och framförallt begreppet *social* och deras innebörd kan diskuteras. Att knyta de språkinternt/strukturellt orsakande förändringarna till språkets struktur och dess indelning i fonologiska, morfologiska och syntaktiska nivåer ger begreppet *strukturell* en förhållandevis exakt innebörd. Däremot att knyta de språkexternt orsakade förändringarna till sociala krafter är kanske inte helt lyckat. För det första är allt språkbruk i grunden socialt. För det andra är begreppet *social* tämligen brett. Därför borde en ytterligare precision ske. De sociala krafterna är dels samhällliga och dels språkbrukarmässiga och drar så att säga var och en på sitt håll även om de inte är helt motstridiga. Även en indelning av begreppet *social* i underbegreppen *samhällelig* och *språkbrukarmässig* är i mitt tycke alltför bred. På samhällsnivå påverkas språket t.ex. av främmande inflytande då ett språk i ett område trängs undan av ett annat språk men ändå lämnar spår efter sig i det nya språket. Dessa spår syns mer eller mindre tydligt i ortnamnen, men de finns där vilket min undersökning visat. Inget av de ursprungliga namnen har ju förändrats till något som inte går att förstå när man följer namnet bakåt i tiden.

På språkbrukarnivå påverkas språket av människans behov av att underlätta kommunikationen t.ex. med hjälp av ortnamnsmarkörer vilket visade sig i t.ex. *Svedberg(a)* där det morfologiska suffixet *-a* gör skillnad på kullen *Svedberg* och bebyggelsen *Svedberga*.

På denna nivå bör man även ta hänsyn till individen. Att de strukturella förändringarna har med språkets struktur och uppbyggnad att göra står klart. Men människans inre grammatik följer också en viss struktur som dock är individuell. Hur vi bygger vårt språk beror på våra egna individuella förutsättningar, erfarenheter och associationer vilka självklart varierar från individ till individ, men alla har ett visst mönster. I uppsatsen blir detta fenomen tydligt t.ex. i Hoffmanns association till ordet *See* i sitt modersmål och som blir mönsterbildande för hans analogiska ombildning. Alltså har individen liksom språket en regelbunden struktur.

Orsakerna till språkförändring kan sannolikt förklaras på fler än två sätt och en möjlig indelning skulle kunna vara *strukturella*, *samhälleliga* samt *kommunikationsbetingade individuella* förklaringar.

Avslutningsvis följer en del reflektioner jag har gjort kring begreppet språkförändring. Forskning visar att språkförändring tar tid vilket den s.k. *S-kurvan* visar (se bl.a. Pettersson 2005:13). Men hur är det egentligen med försvenskning, omtolkning och analog ombildning? Alltså de socialt betingade orsakerna till förändring. Undersökningen visar ju att t.ex. *Djuramossa* försvenskades till stavning med *iu* redan i det första skriftliga belägget fyra år efter det att Skåne blivit svenskt. Omtolkning av ordelementet *Swe-* till *Sved-* föregicks inte av någon variation vilket en språkförändring alltid gör enligt Sundgren (2004:41). Hoffmanns analoga ombildning av *Hjortshög* till *Jordsee* sker också snabbt utan någon föregående variation och ingen annan skrev ju *Jordsee* därefter. Det gör att jag ställer mig frågan om man ens kan kalla försvenskning, omtolkning och analog ombildning för regelrätta språkförändringar?

Aitchison (2001:82) menar att en språkförändring utgår från ett element som redan finns i språket vilket stämmer med *Djuramossa* där stavning både med *y* och *iu* förekommer i danskan (men inte i svenskan) och med *Hjortshög* där uttalsbelägget *jóRse* talar för ett uttal med finalt *-se* vilket på ett naturligt sätt kan associeras till det tyska *See*. I *Svedberg* däremot finns inget som tyder på att det fanns ett element med finalt *-d*. Ingen av förändringarna i dessa tre namn föregås som sagt av någon variation innan de ändras. Jag menar därför att de inte lever upp till de kriterier som ställs på språkförändring utan de visar snarare en anpassning som sker impulsivt och direkt. Möjligen beror detta på att två språk möts och att detta orsakar ett brott mot språkförändringskriterierna. Mitt förslag är att hellre kalla

fenomenet för *kommunikativ anpassning* eller *sporadisk variant/variation* och inte en språkförändring.

6. Slutord

Den här uppsatsen handlar om språkförändring i några utvalda bebyggelsenamn i socknarna Allerum, Kattarp och Kropp i Luggude härad. Syftet är att undersöka vilka strukturellt respektive socialt betingade orsaker till förändring som förekommer i bebyggelsenamnen med utgångspunkt från namnens tidigaste skriftliga belägg, vilka ordelement som ingår, analys och tolkning av dessa samt hur de utvecklats.

Det undersökta materialet består av excerpter dvs. utdrag ur äldre källor. Det historiska källmaterialet är förenat med vissa brister vilket innebär att det är spåren som materialet lämnat efter sig som undersöks. Analysen har begränsats till bebyggelsenamn som har de första skriftliga beläggen före 1400-talet eftersom det är en språkhistoriskt viktig tidpunkt.

Resultaten visar att de strukturellt orsakade förändringarna som förekommer i fler än ett av namnen är variation mellan *y* och *io/iu* samt *förändring av det danska finala -æ/-e till det svenska -a*. De socialt orsakade förändringar som förekommer i fler än ett av namnen är *ortnamnsmarkör*, *försvenskning* samt *omtolkning*. Dessutom förekom en kategori stabila namn som inte förändrades nämnvärt. Ett annat namnurval hade underlättat generaliseringar.

Avslutningsvis diskuteras begreppen *strukturell* och *social* varav det sista förslagsvis preciseras ytterligare i underbegreppen *samhällelig* och *kommunikationsbetingad individuell*. Omständigheterna då två språk möts orsakar brott mot språkförändringskriterierna varför detta fenomen förslagsvis hellre benämns *kommunikativ anpassning* eller *sporadisk variant/variation* och inte en språkförändring.

Käll- och litteraturförteckning

- Aitchison, Jean (2001): *Language change: progress or decay?* 3rd edition. Cambridge University Press, Cambridge.
- Andersson, Thorsten (1994): ”Olika egennamnskategorier – förenande och särskiljande drag.” (*NORNA-rapporter 56.*) Uppsala. s.15-41.
- Buhrmann, Gerhard: *Karta över Skåne 1684: Uppgjort på Karl XI:s befallning av ingenjörkaptenen Gerhard Buhrmann och av denne överlämnad till konungen. Original i Krigsarkivet / utgiven av F. Wernstedt (1927):* Fritzes bokförlag, Stockholm.
- Christensen, Vibeke & John Kousgård Sørensen (1972): *Stednavneforskning 1. Afgrænsning. Terminologi. Metode. Datering.* Universitetsforlaget i København i kommission hos Gyldendal, København.
- Dalberg, Vibeke & John Kousgård Sørensen (1979): *Stednavneforskning 2. Udnyttelsesmuligheder.* Akademisk forlag, København.
- Dialekt- och ortnamnsarkivet i Lund (DAL) databas över skånska ortnamn <http://130.235.143.139/beb/viakommun.aspx>. (hämtat 2009-04-03, 2009-04-06, 2009-05-07, 2009-05-12)
- Einarsson, Jan (2004): *Språksociologi.* Studentlitteratur, Lund.
- Ellingsve, Eli Johanne (1999): ”En vurdering av metodene til datering av stedsnavn.” (*Namn og nemne16.*)
- Elmevik, Lennart (2004): ”Till diskussionen om ett sakralt *al i nordiska ortnamn”. I *Namenwelten: Orts- und Personennamen in historischer Sicht.* Walter de Gruyter, cop. Berlin.
- Hald, Kristian (1942): *De danske stednavne paa -um.* Schultz, København.
- Haugen, Einar (1976): *The Scandinavian languages: an introduction to their history.* Faber, London.
- Hellquist, Elof (1948): *Svensk etymologisk ordbok.* Tredje upplagan. Gleerup, Lund.
- <http://runeberg.org> (hämtat 2009-04-06, 2009-04-09, 2009-05-06)

Helsingborgs kommun, naturreservat

<http://www.helsingborg.se/templates/StandardPage.aspx?id=50760&epslanguage=SV>

(hämtat 2009-05-05)

Jørgensen, Bent (1994): *Stednavneordbog*. Gyldendal, Copenhagen.

Jørgensen, Nils & Jan Svensson (1987): *Nusvensk grammatik*. Liber, Malmö.

Kalkar, Otto (1881-1918): *Ordbog til det ældre danske sprog (1300-1700)*. Band I-V.

København. <http://www.hist.uib.no/kalkar> (hämtat 2009-04-06, 2009-04-07, 2009-04-08, 2009-04-09, 2009-04-24, 2009-05-04, 2009-05-06)

Katlev, Jan (2000): *Politikens Etymologisk Ordbog*. Politikens Forlag, København.

Knudsen, Gunnar & Marius Kristensen under medvirkning af Rikard Hornby (1940):

Danmarks gamle Personnavne. I kommission hos G.E.C. Gad, 1936-1964, København.

Lantmäteriets historiska kartor <http://www.lantmateriet.se> (hämtat 2009-04-06, 2009-04-07)

Länsstyrelsen (2009): beskrivning av landområden <http://www.lst.se> (hämtat 2009-05-05)

Munch-Petersen, Valfrid Palmgren, Ellen Hartmann (1991): *Svensk-dansk ordbog*. Femte oplaga. Gyldendal, København.

Nationalencyklopedin <http://ne.se> (hämtat 2009-05-05, 2009-05-06)

Nielsen, Niels Åge (1985): *Dansk etymologisk ordbog: ordenes historie*. 3 reviderede udgave med et tillæg. 4 oplaga. Gyldendal, København.

Nyström, Staffan (1996): ”Namnmönster, namnsystem, onomastikon – något om namnförrådets art och struktur.” (*NORNA-rapporter 60.*) Uppsala. s.133-148.

Pamp, Bengt (1978): *Svenska dialekter*. Natur och kultur, Stockholm.

Pamp, Bengt (1988): *Ortnamnen i Sverige*. Femte upplagan. Studentlitteratur, Lund.

Pettersson, Gertrud (2005): *Svenska språket under sjuhundra år*. Studentlitteratur, Lund.

Sandnes, Berit (2006): ”Stol ved veien og spekk i dalen? Endringer i stedsnavn og annet språklig materiale”. (*Namn och bygd: tidskrift för nordisk ortnamnsforskning 94: 71-85*).

Sandnes, Berit (2009): muntligt, handledning 2009-02-02, 2009-04-21, 2009-05-08 och 2009-

05-19

Sandøy, Helge (1996): *Talemål*. Novus forlag, Oslo.

Sjöstedt, Gösta (1979): *Ordbok över folkmålen i Västra Göinge härad*. Gleerups, Lund.

Skautrup, Peter (1947): *Det danske sprogs historie*. Andet bind. Gyldendalske boghandel, København.

Skånska rekognosceringskartan [kartografiskt material] / framställd av Fältmättningsbrigaden

1812-1820. (1986): Lantmäteriverket (utgivare), Krigsarkivet (medarbetare), Gävle.

Sundgren, Eva (2004): *Språklig variation och förändring: exemplet Eskilstuna*.

Studentlitteratur, Lund.

Svenska akademiens ordbok (SAOB): <http://www.g3.spraakdata.gu.se/saob> (hämtat 2009-04-06, 2009-04-07, 2009-04-08, 2009-05-05, 2009-05-06, 2009-05-07)

Westerbeek Dahl, Bjørn (1986): "Gottfried Hoffmanns kortlågningar under krigen i Skåne i 1657." *Ale: historisk tidskrift för Skåne, Halland och Blekinge* 2:18-29.

Bilaga 1

Käll- och litteraturförkortningar

- BEK = Beskrivning till Rikets allmänna kartverks ekonomiska karta över Malmöhus län. Luggude härad. Malmö 1931–1934.
- Berntsen = Berntsen, Arent, Danmarckis oc Norgis Fructbar Herlighed, udi fire Bøger forfattet ... Kbhvn 1656/1971.
- Buhrmann = Buhrmann, G. [von], [Karta över Skåne 1684. Förvaras i KrA i två originalversioner, Sveriges topografiska kartor nr XVII:5 a resp. Kungsboken nr 1. Citeras i regel efter den förra versionen; vid skilda läsarter anföres äv. den senares form (inom parentes). Svårlästa former på den förra versionen har i beläggs serierna utan kommentar emenderats med hjälp av den senare.]
- CS = Cartographia scanensis. De äldsta förarbetena till en kartläggning av de skånska provinserna 1589. Utg. av H. Richter i SGÅ 1930.
- DD 1 R = Diplomatarium danicum. Udg. af Det danske Sprog- og Litteraturselskab ... 1. Række. 1–7. Khvn 1957–1990.
- DD 2 R = Diplomatarium danicum. Udg. af Det danske Sprog- og Litteraturselskab ... 2. Række. 1–12. Khvn 1938–1960.
- DD 3 R = Diplomatarium danicum. Udg. af Det danske Sprog- og Litteraturselskab ... 3. Række. 1–9. Khvn 1958–1982.
- DiplUdvalg = Udvalg af hidtil utrykte Danske diplomer og Breve fra det XIV^{de}, XV^{de} og XVI^{de} Aarhundrede, udg. af C. Molbech og N. M. Petersen. Khvn 1858.
- DN = Diplomatarium Norvegicum. I- .Chr. a/Oslo 1849-.
- EK = Ekonomiska kartan över Malmöhuslän. Skala 1:20 000. (Rikets allmänna kartverk. Ekonomiska avdelningen. Malmöhuslän.)
- ES = Ekonomisk karta över Sverige.
- FortGeistIG = Förteckningar i danska riksarkivet över kyrklig egendom m.m. i Lunds stift, upprättade i anledning av kungl. cirkulärbrev till länsmännen av 28/12 1590. (Danske Kancelli. B 99.) Se E. Schalling, Kyrkogodset i Skåne, Halland och Blekinge under dansk tid, Sthlm 1936, s. 316 f.
- Jb = Jordebok. Handskrifter i danska riksarkivet, landsarkivet i Lund och hos länsstyrelsen i Malmö. [Med Jb före 1658 förstås, om ej annat nämns, Jb för dåv.Malmöhus län.]
- Jrp = Jordrevningsprotokoll. Handskrift i kammarkollegiets arkiv i Stockholm.
- Gillberg = Gillberg, J. L., Historisk, Oeconomisk och Geographisk Beskrifning öfwer Christianstads Län uti Hertigdömet Skåne. Lund 1767.
- Hbg Dödb = Helsingborgs Dödbok.
- Hbg Födb = Helsingborgs födelse- och dopbok. Stads- och landsförsamling.
- Hbg flyttn = Helsingborg, stads- o. landsförsamling samt garnisonsförsamling. Inflyttningslängder. Utflyttningslängder.
- Hbg Hfl = Helsingborgs stads- och landsförsamlings husförhörlängder.
- Hbg lysb = Helsingborgs stads- och landsförsamling samt garnisonsförsamling. Lysningsbok.
- Hbg vigselb = Helsingborgs vigselbok. Helsingborgs stads- och landsförsamling. Vigde
- Hoffmann = Gottfried Hoffmanns Skåne-Halland-karta 1657 (KB, Kbhvn) efter kopia i Ale nr 2 1986.
- KB = Kancelliets Brevbøger ... udg. ved C. F. Bricka m.fl. Khvn 1885-.
- K Lmstyr = Kungliga lantmäteristyrelsen [numera Lantmäteriverket].
- Krabbes Jb = Krabbes jordebok o. 1524. Handskrift i danska riksarkivet.
- KrSk = Kronens Skøder paa afhændet og erhvervet Jordegods ... udg. ved L. Laursen, F. J. West og S. Nygård. 1–5. Khvn 1892–1955.
- Kullab. = Kullabygd. Kullens hembygdsförenings årsskrift. Engelholm 1928– Helsingborg 1992-.
- Lb = Lunds stifts landebok. 1–3. Utg. av K. G. Ljunggren och B. Ejder. (Skånsk senmedeltidoch renässans. Skriftserie utg. av Vetenskaps-Societeten i Lund. 4–6.) Lund och Khvn 1950–1965.
- LDLR = Liber daticus Lundensis recentior. Libri memoriales capituli Lundensis, udg. ved C. Weeke. Khvn 1884–1889.
- LDLV = Liber daticus Lundensis vetustior. Libri memoriales capituli Lundensis, udg. ved C. Weeke. Khvn 1884–1889.
- Linné SkR = Linné, C. von, Carl Linnæi Skånska Resa ... Förrettad År 1749 ... Sthlm 1751.
- Lmh = Lantmäterihandling. Original i lantmäteriets arkiv i Malmö, samt i f.d. lantmäteristyrelsens arkiv (fr.o.m. 1974-07-01 lantmäteriverket).
- LR = Länsräkenskaper. Handskrifter i danska riksarkivet. [Om ej annat nämns avses dåv. Malmöhus län.]
- LÄU = Lunds ärkestifts urkundsbok, utg. af L. Weibull. 3–6. Lund 1900–1939.
- Mtl = Mantalslängd. Handskrifter i danska riksarkivet och landsarkivet i Lund. [Om ej annat nämns avses Malmöhus län.]
- NecrL = Necrologium lundense. Lunds domkyrkas nekrologium utg. av L. Weibull. Lund 1923.
- OHÅ = Osby hembygdsförening. Årsbok. Osby 1960-.

PO	= Postortförteckning. Förteckning å städer, köpingar, byar, gårdar m.fl. orter i Sverige jämte uppgift på dessa orters post- och telegrafadresser samt afstånd från telegrafanstalt. Utg. på föranstaltande af Kungl. Generalpoststyrelsen och Kungl. Telegrafstyrelsen. Sthlm 1909.
PR 1	= Prästrelationerna från Skåne och Blekinge av år 1624. Utg. ... av J. Tuneld. (Skrifter utg. av Kungl. Humanistiska Vetenskapssamfundet i Lund. XVIII.) Lund 1934.
RAP	= Otryckta pergamentsbrev i svenska riksarkivet.
Rep	= Repertorium diplomaticum regni Danici mediævalis. Fortegnelse over Danmarks Breve fra Middelalderen, med Udtog af de hidtil utrykte. Udg. ved Kr. Erslev m.fl. [1. Række.] I–IV. 2. Række. I–IX. Khvn 1894–1939. [Citeras efter serie och nummer.]
RK	= Skånska rekognoseringskartan 1812–1820. (Original i KrA i Stockholm.)
SD	= Svenskt diplomatarium. 1–. Sthlm 1829–.
SDns	= Svenskt diplomatarium, nya serien. 1–. Sthlm 1875–.
SGG	= Svenska gods och gårdar. Del VIII Skåne. 3. Östra delen. Uddevalla 1937. [1 uppl.]. Del VIII Skåne. Sydöstra delen. Uddevalla 1944. 2. uppl.
SHFÅ	= Skånes hembygdsförbunds årsbok. Lund 1932–.
Sidenbladh	= Sidenbladh, K., Sveriges härads- och sockennamn granskade. 2 uppl. Sthlm 1873.
SOÅ	= Sydsvenska ortnamnssällskapets årsskrift. Lund 1925–.
T	= Topografisk karta över Sverige.
T<+ nr>	= Tidningsklipp i DALs klippsamling.
THÅ	= Tomelilla hembygdsrets årsbok. Tomelilla 1967–.
Ujb	= Uppbördsjordebok; i: Jordeböcker över Lunds ärkesätets gods vid medeltidens slut. Palteboken och 1522 års uppborrsjordebok utg. av G. Johannesson. (Skånsk senmedeltid och renässans. Skriftserie utg. av Vetenskaps-Societeten i Lund. 7.) Lund och Khvn 1953.
VisLSt	= Visitatsbog for Lunde Stift 1611–1637. Udg. med en indledning af B. Kornerup; i: G. Carlquist, Lunds stifts herdaminne från reformationen till nyaste tid ... Ser. I. Urkunder och aktstycken. 1. Lund 1943.
ÆDA	= De ældste danske Archivregistraturer udg. ... ved T. A. Becker m.fl. 1–5. Khvn 1854–1910.

Skriftbelägg med käll- och litteraturhänvisning

Hjortshög

Giortzhoy 1133 ÆDA 5:152 avskrift 1425, *Gyrthisheog* 1133 DD 1 R 2:108 (SD 1:45) avskrift 1494, *Gyurthishøg* 1145 SD 1:49 avskrift, ej noterat när och *Gyurthishøg* 1164-omkring 1170 DD 1 R 2:303 (SD 1:49 avskrift 1494), *Gurdeshog* 1167-1199 LDLR 12, *giurthishogh* omkring 1250 NecrL 1, *Gyurtshøgh* 1322 DD 2 R 8:370 (SD 3:542 avskrift 1494), *Giordtzhøy* 1508 Rep 2:11108 avskrift omkring 1600, *Giørshøy* 1508 LÄU 6:256 avskrift 1638-79 av samma dokument som föregående, *Giorshøg* 1524 Krabbes Jb, *Giorshøy*, *Giørshög* 1569 Lb 1:530,533, *Giorshøff* 1583 Jb (Helsingborgs län), *Giodtzhöy(e)* 1611 Jb (Helsingborgs län), *Giors Høygh* 1624 Jb (Helsingborgs län och Herrevadsklosters län), *Giørshøy* 1624 PR 1a:6, *Giorshøye*, *Giørsshøye*, *Giørszhøy* 1635 LR Helsingborgs län, *Giorshøy(e)* 1656 LR Helsingborgs län, *Jorshög* 1656 Kullab 1954:49, *Giorsshøy(e)* 1657 Mtl Helsingborgs län, *Jordsee* 1657 Hoffmann, *Giördzhöy*, *Giørshøy* 1662 Jb, *Giortzhöy* 1670 Jb, *Jordz Höy* 1670 Jrp, *Giordzhöy* 1713 Jb, *Jordzhög* 1733 Hbg vigselb, *Hiorshög* 1754 Jb, *Hiorthög* 1782 Jb, *Hjortshög* 1825 Jb, *Hiorts hög* 1842 Hbg lysb, *Hjortshög* 1845-2006. (1845-1851 Hbg flytt., 1851 Hbg lysb., 1852-1854 Hbg flytt., 1854 Hbg lysb., 1855-1858 Hbg flytt., 1881 Jb, 1909 PO., 1911 BEK., 1930 EK., 1961 T 3CSV, 1970 ES, 1986 T

3CSV, 1989 ES, 1998 T 3CSV, 1999 T 32 Helsingborg, 2005 T 3CSV, 2006 T 32 Helsingborg).

Kropp

(*Croppe* 1145), *Chrop* 1368 DD 3 R 8:179 (SD 9:369, Rep 2844) avskrift 1494, *Kröpp* 1438 Rep 6923, (*Krop* 1467), *krop* 1503 SOÅ 1976:28, *Krop(s sogn)* 1508 LÄU 6:256 avskrift 1638-79, *Krop* 1524 Krabbes Jb, *Krop, Kropp* 1569 Lb 1:521, 528, 1574 LR Helsingborgs län, KrSk 1:148, Jb Landskrona län, 1584 Mtl Helsingborgs län, 1590 CS 25, FortGeistlG, *Kroep* 1593 Jb (Helsingborgs län), *Krop, Kropp* 1610 Jb (Helsingborgs län) LR Helsingborgs län, *Krop, Kroup(h)* 1615 KrSk 1:380, 381, KB 760, Jb (Helsingborgs län och Herrevadsklosters län), LR Helsingborgs län, *Krop, Kroup(h)* 1616 KrSk 1:385, LR Helsingborgs län, KB 52, *Kroop, Krop* 1617 LR Helsingborgs län, KB 165, *Krop, Kropp, Kroup* 1618 LR Helsingborgs län, KrSk 1:392, *Krop* 1619, 1622 LR Helsingborgs län, VisLSt 85, Jb (Helsingborgs län och Herrevadsklosters län), KrSk 1:408, 409, *Krop, Kropp* 1623 LR Helsingborgs län, KrSk 1:419, *Kroep* 1625 KB 374, *Krop, Kropp* 1626 LR Helsingborgs län, *Krop* 1627, 1657: 1627-1651 LR Helsingborgs län, 1630-1645 Jb Helsingborgs län, 1630 Mtl Helsingborgs län, 1636 KB 698, 1645 KB 412, 1656 Berntsen 1:212, 1657 Hoffmann, *Kropp* 1662 Jb, *Crop, Krop* 1667 Pr 1:26,29, *Kropp* 1670,1678 Jb, OHÅ 1968:36, *Krop* 1684 Buhrmann, *Kropp* 1710-1748: 1710 Hbg vigselb, 1712 Hbg hfl, 1713 Hbg dödb.(och 1741) Jb, 1718, 1719-20, 1730, 1739, 1742, 1748 Hbg Födb, *Krop* 1749 Lmh, *Kropp* 1753-2006. (1753-1754 Hbg lysb., 1754 Hbg födb., 1765:244 Gillberg, 1756, 1758 Hbg födb., 1782 Jb, 1786, 1810 Hbg Hfl, 1812 RK, 1818 Hbg lysb., 1825 Jb, 1828-1832 Hbg lysb., 1836 Hbg Hfl, 1837-1843 Hbg flytt., 1845-1849 Hbg lysb., Hbg flytt., 1850-1859 Hbg flytt., 1860 Hbg lysb., 1881 Jb, 1909 PO, 1911 BEK., 1917 EK., 1961 T 3CSV, 1971 ES, 1986 T 3CSV, 1989 ES, 1998 T3CSV, 1999 T 32 Helsingborg, 2005 T 3CSV, 2006 T 32 Helsingborg).

Kattarp

Katathorp 1234-1266 LDLV 37, *Chatæthorp*³⁴ 1267-1299 LDLV 211, (*Thothathorp* 1269), *Katathorp* 1300-1333 LDLV 60, *Chataethorp* 1300-1333 LDLR 75, *Kathorp* 1305 ÆDA 5:156 avskrift 1494, *Kät(h)athorp* 1305 DD 2 R 5:367 avskrift 1494, *Katathorp* 1315 DD 2 R 7:181, *Kattathorp* 1334-1366 LDLV 319, (*cathathorp* 1350), *Kattarp* 1367-1399 LDLV 120, *Kadorp* 1372 DD 3 R 9:162, *Katterop* 1503 LÄU 6:119, 1524 Krabbes Jb, *Katterup* 1569 Lb

³⁴ I träfflistan står det *thatæthorp* vilket är en felskrivning då det på excerpten och i källan står *Chataethorp*.

1:527,1574 LR Helsingborgs län, Jb Landskrona , *Katterup* 1579 KrSk 1:218, 1583 Kullab 1799:75, 1583 Jb Helsingborgs län, *Kattrup* 1579, 1582 LR Helsingborgs län, 1583 Kullab. 1799:74, Jb Helsingborgs län, *Katterup* 1590 CS 25, *Kattorp* 1590 FortGeistlG, *Katterup* 1611 Jb, *Kattrop* 1611 LR Helsingborgs län, *Katarp*, *Katrup*, *Kattarp*, *Katterup*, *Kattrup* 1613 LR Helsingborgs län, Mtl Helsingborgs län, *Katterup*, *Katrop* 1620 LR Helsingborgs län, VisLSt 85, *Katterp*, *Katterup*, *Kattorp* 1624 LR Helsingborgs län, PR 1a:3, *Katterup*, *Kattrup* 1639 LR Helsingborgs län, *Katterup* 1657 Mtl Helsingborg, Hoffmann,1658 LR Landskrona län, 1662 Jb, *Kattarp* 1684 Buhrmann, *Kattarp*, *Katterup* 1754 Jb, Kullab. 1962:125, *Kattarp* 1765-2006. (1765 Gillberg 1765:262, 1782 Jb, 1812 RK, 1825 Jb, 1835-1837 Hbg flytt., 1837 Hbg Hfl, 1838-1845 Hbg flytt., 1845-1846 Hbg lysb.,1846-1848, 1850-1857 Hbg flytt., 1857 Hbg lysb., 1858-1859 Hbg flytt., 1861 Hbg lysb., 1881 Jb, 1909 PO, 1911 BEK., 1917 EK., 1940 Kullab. 1940:59, 1944 Kullab. 1944:25, 1961 T 3CNV, 1971 ES, 1984 T 3CNV, 1988, 1989 ES, 1998, 1999, 2006 T 3CNV)

Svedberg(a)

Sweghberghæ 1300-1333 LDLV 60, 1315 DD 2 R 7:181, *Swebærgha* 1488 Rep 2:6355, *Sweberig* 1491 Rep 2:6940, *Sweybørgh* 1492 Rep 2:7235, *Swebiærigh* 1503 LÄU 6:119, *Suebierg* 1583 Jb, *Sueigberrigh* 1594 Jb, *Sueibierig* 1611 Jb, *Sueibierge* 1611 LR Helsingborg, *Suegberg*, *Sueibierte* 1619 LR Helsingborg, *Suebierg*, *Sueiberg*, *Sueibierrig* 1624 LR Helsingborg, PR 1a:10, *Suebierg*, *Sueibierg*, *Sueibierge* 1636 Mtl Helsingborgs län, Jb, LR Helsingborg, *Sueibierre* 1641, 1643 LR Helsingborg, *Suaiberg* 1654 LR Helsingborg, *Suebergh*, *Sueibergh*, *Sueibiergh* 1657 Mtl Helsingborgs län, *Swebergh* 1662,1670 Jb, *Sveberg* 1684 Buhrmann, *Sweberg* 1713 Jb, *Svedeberg* 1749 Linné SkR, *Swedberg* 1754 Jb, *Svedberg*, *Swedberg* 1765 Gillberg, 1845 Hbg lysb & Hbg vigselb, *Svedberga* 1855, 1857 Hbg flytt., *Svedberg* 1881 Jb, *Svedberga* 1909 PO, *Svedberg* 1911 BEK, 1930 EK, Kullab. 1930:45, 1935 Kullab 1935:23, *Svedberga* 1944 SGG 2 V:528, 1961 T 3CNV, *Svedberg*, *Svedberga* 1971, 1988 ES, *Svedberga* 1998 T 3C NV,1999 T 32.

Djuramossa

Dyuræmosæ, *Diuraemosæ* 1314 DD 2 R 7:164 (SD 3:194, *Diuræ Musæ* 1406 DiplUdvalg 262 (avtryckt SDns 1:567) avskrift 1700-talet, *Diurmose*³⁵ 1449 LÄU 3:329 (Rep 7898) avskrifter 1693, *Dyremose* 1459 LÄU 3:404, *dyremose* 1495 26/5 och 1/6 RAP, *Dyremosse*

³⁵ Belägget förekommer med samma stavning i två olika källor: i *Lunds ärkestifts urkundsbok* och i *Repertorium diplomaticum regni Danici mediævalis*.

1504 Rep 2:10033, *Diure moße* 1574LR Helsingborgs län, *Djöremoesse*, *Djöremose* 1613 Mtl Helsingborgs län, LR Helsingborgs län, *Diuremoefße* 1624 PR 1a:7, *Djöremosse* 1658 LR Landskrona län, *Diurmossen* 1662 Jb, *Diuremåsa* 1670 Jb, *diuramåssa* 1713 Jb, *Juramåsa* 1753 Hbg födb., *diuramåsa* 1754 Jb, 1755 Hbg födb., *Djuramåssa* 1765 Gillberg 1765:248, *Djuremåsa* 1813 Hfl Allerum, *Djuramåsa* 1825-1961 (1825 Jb, 1828 Kullab.1961:26, 1881 Jb, 1909 PO, 1911 BEK, 1930 EK, 1961 T 3CNV), *Djuramossa* 1970-1998 (1970 KLMstyr, 1971 ES, T, 1984 T, 1988 ES, 1998 T 3CNV) *Djurmossa* 1998, T 3CNV, *Djuramossa* 1999-2006 T 32 Helsingborg.

Björka

Birkæ 1356 DD 3 R 4:369 (SD 7:1:95, Rep 2512)avskrifter 1377, *Birkæ*, *Björka* 1359 DD 3 R 5:225 (Rep 2577, SD 7:2:203) båda avskrifter från 1377, *Birkæ*1465 Rep 2:1930, *Birke* 1508 Rep 2:11108 Avskrift från omkring 1600, *Birche* 1508 LÄU 6:256 avskrift från omkring 1650, *Bircke* 1524 Krabbes Jb, 1569 Lb 1:529, *Berke* 1574, 1575LR Helsingborgs län, *Biercke* 1583 Jb Helsingborgs län, *Birche*, *Bircke* 1584 Mtl Helsingborgs län, *Bercke* 1593 Jb Helsingborgs län, *Bircke*, *Birke* 1611 Jb Helsingborgs län, LR Helsingborgs län, LR Herrevadsklosters län, *Bircke* 1617 LR Helsingborgs län, KrSk 1:391, *Byrcke* 1617 KB 165, *Biercke*, *Birche* 1640 Mtl Helsingborgs län, *Birke* 1657 Hoffmann, *Bircke* 1662 Jb, *Berckie*, *Berikie* 1670 Jb, *birka* 1684 Buhrmann, *Bircka*, *Biörcka* 1713 Jb, Hbg födb., *Bercka* 1743 Hbg födb., *biörcka*, *Biörcka* 1754, 1778 (1754, 1758 Hbg födb., 1754 Jb, 1765 Gillberg 1765:244, 1778 Hbg vigselb.), *Björcka* 1782 Jb, *Björka* 1812-2006. (1812 RK, 1825 Jb, 1836 Hfl Kropp, 1837, 1846 Hbg lysb., 1847 Hbg flytt., 1850 Hbg lysb., 1881 Jb, 1909 PO, 1911 BEK, 1961 T 3CSV, 1969 K Lmstyr., 1971 T 3CSV, ES, 1986 T 3CSV, 1988, 1989 ES, 1998, 2005 T 3CSV, 1989 ES, 1999, 2006 T 32 Helsingborg)

Väla

Wæthlæ 1356 DD 3 R 4:367 (SD 7:1:94, Rep 2510) avskrifter 1693, *Wætlø* 1401- omkring 1450 Rep:U 583, *Velagghere* 1522 Ujb 530, *Vaele*, *Vele* 1532 DN 10:673, *Væle* 1569 Lb 1:514, *Velle*, *Wehle* 1584 Mtl Helsingborgs län, *Waeile*, *Welle* 1613 LR Helsingborgs län, Mtl Helsingborgs län, *Wæle* 1624 PR 1a:6, *Wele* 1657 Hoffmann, *Welle* 1662 Jb, *Wähle* 1670 Jb, *wela* 1684 Buhrmann, *Wäla* 1699 Hbg födb., *Väla* 1704 Hbg födb., *Wehla*, *Wähla* 1713 Hbg födb. Jb, *Vähla*, *Wähla* 1754 Hbg födb., Jb, *Väla* 1789 Hbg Hfl, *Wäla* 1850 Hbg lysb., *Väla* 1853 Hbg flytt., *Wäla* 1854, 1859,1881 (1854,-1856 Hbg flytt., 1859 Hbg lysn., 1881 Jb), *Väla* 1909-2006. (1909 PO, 1911 BEK, 1930 EK, 1961, T 3CSV, 1969 K Lmstyr, 1971 ES

3c4c, T2 3CSV, 1979 THÅ 1979:30, 1986 T 3CSV, 1988, 1989 ES 3c4c, 1998 T 3CSV, 1999 T 32 Helsingborg, 2005 T 3CSV, 2006 T 32 Helsingborg)

Allerum

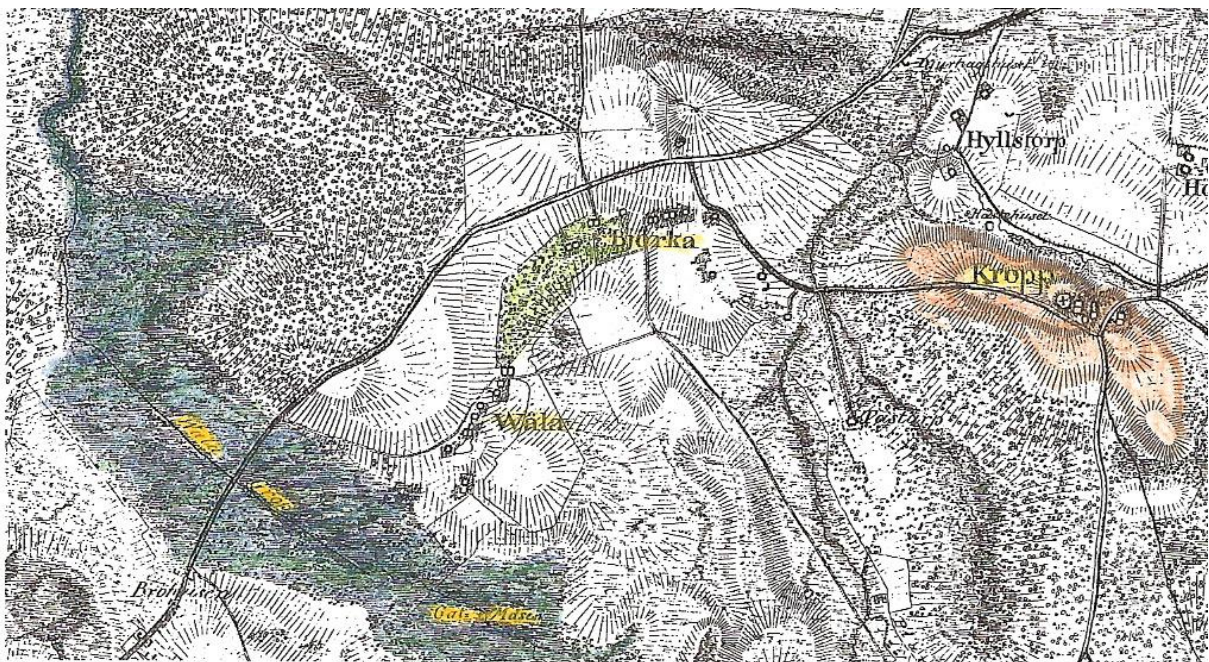
Aalrum 1390 DD 4 R 4:208 (Rep 1:3761), *Aallrwm* 1406 SDns 1:567 avskrift 1858, *Alrome (S)* 1440 Rep 7087 avskrift omkring 1500, *Allrømme(S)* 1499 Rep 2:8957 avskrift troligen 1531, *Alrom* 1503 Rep 2:9814 avskrift 1560, *Alrwm* 1504 Rep 2:10221 avskrift senast 1543, *Alrum* 1524 Krabbes Jb, *Allerom (Sogn)* 1562 KB 198, *Alromme (Sogn, wong)*, *Alrumme (marck)* 1569 Lb 1:515-517, *Allerom*, *Alrom*, *Allerum* 1575 KrSk 1:157, KrSk 1:159, KB 593, *Allerum (Sogen)*, *Alromb*, *Alrum(b)*, *Alrømb* 1584 Mtl Helsingborg, *Allerumb*, *Allrum(b)*, *Alrum(b)* 1624 LR Helsingborgs län, PR 1a:3,7, *Allerum* 1657 Mtl Helsingborgs län, *Alrum* 1657 Mtl Helsingborgs län, Hoffmann, *Allrum* 1660 THÅ 1972,1973:99, *Ahlerum* 1662 Jb, *Allrom*, *Alrom* 1667 PR 1:21,29, *allerum* 1684 Buhrmann, *Allarum* 1711,1712 Hbg födb. Hbg Hfl, *Alerum* 1738 SHFÅ 1935:78, *Allerum* 1786,1804 (1786 Hbg vigselb., 1804 Hbg vigselb.), *Allrum* 1806 hbg vigselb., *Allerum* 1830, 1861 (Hbg flytt., Hbg lysb.), *Allrum* 1866 SHFÅ 1976:81, *Allerum*, *Alrum* 1873 Sidenbladh, *Allerum* 1911-2006. (1911 BEK, 1930 EK, 1935 Kullab. 1935:38, 1961 T 3C SV, T 3C NV, 1971 ES 3C4b, Kullab.1979:65, 1984, 1986 T 3C NV, 1988 ES 3B:49, 1998 T 3C SV, T 3C NV, 1999 T 32 Helsingborg, 2005 T 3C SV, 2006 T 32 Helsingborg)

Bilaga 2

Skånska rekognosceringskartan 1812-1820

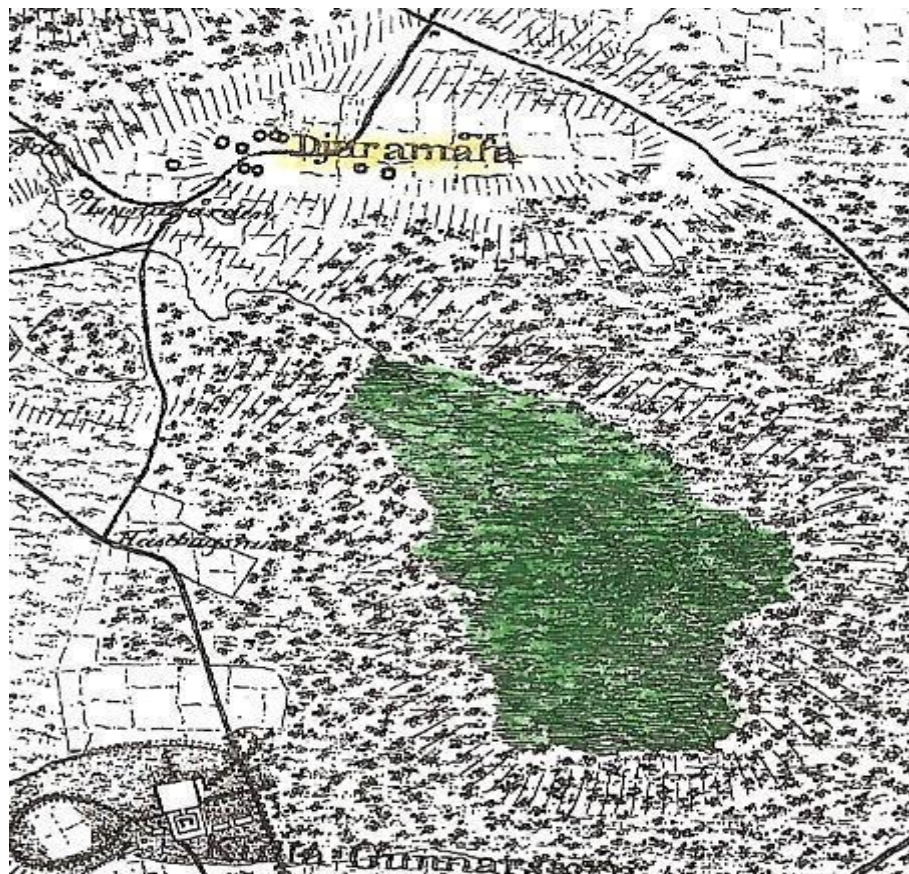
Hjortshög: Det bruna fältet visar att det finns en höjd vid *Hjortshög* (på kartan återgett som *Jordshög*).

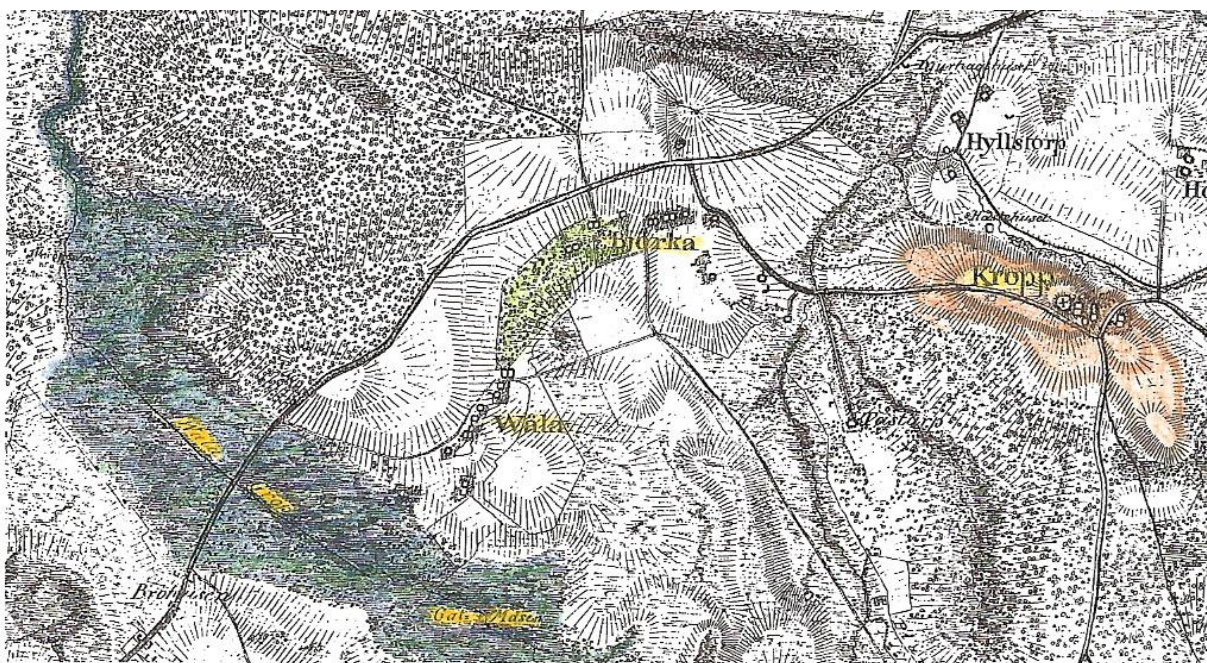
Kropp: Det bruna fältet visar att *Kropp* ligger på en höjd.

Bilaga 3

Skånska rekognosceringskartan 1812-1820

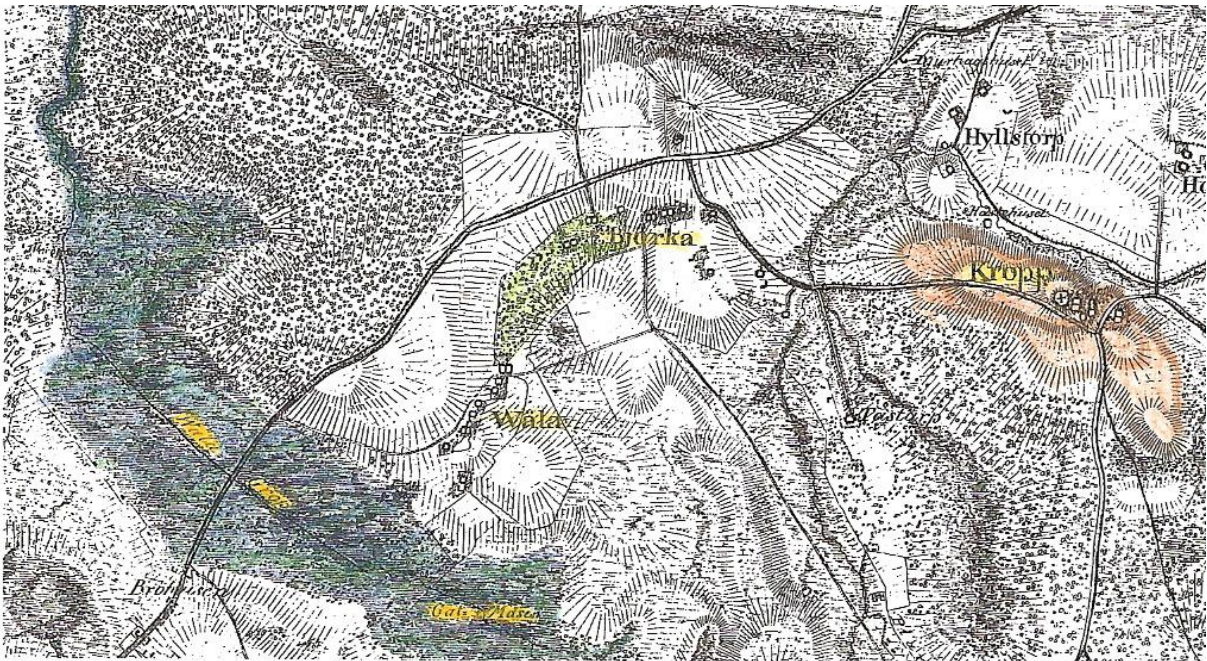
Djuramossa: Det gröna fältet visar att det ligger en mosse söder om Djuramossa (på kartan återgett som *Djuramåsa*)

Björka: Det ljusgröna fältet i mitten visar att det finns en björkdunge vid *Björka*

Bilaga 4

Skånska rekognosceringskartan

Väla: Det blågröna fältet till vänster visar att det finns en våtmarksområde vid *Väla* (på kartan återgett som *Wäla*)

Allerum: Det blågröna fältet visar att det finns en bäck med våtmark i *Allerum*